

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ**

**ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ БАНКІВ УКРАЇНИ:
ПЕРСПЕКТИВИ ТА ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ**

**Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)**

Виконав:

студент 4 курсу, групи 472-2,
денної форми навчання
спеціальності 072 «Фінанси, банківська
справа та страхування»

Бурназа Роман Ярославович _____

Керівник:

завідувач кафедри фінансів і кредиту,
професор

Нікіфоров Петро Опанасович

*До захисту допущено
на засіданні кафедри
протокол № ___ від «___» травня 2024 р.
Завідувач кафедри фінансів і кредиту
_____ проф. Нікіфоров П.О.*

АНОТАЦІЯ

Бурназа Р.Я. Формування ресурсної бази банків України: перспективи та шляхи покращення. Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2024.

Зміст роботи розкриває теоретичні основи та практичні аспекти формування ресурсної бази комерційних банків. Визначено суть, структуру та значення ресурсної бази, проведено аналіз та оцінку такої бази в АТ «Ощадбанк» за 2021-2023 роки. Наведено аналіз перспектив та шляхів удосконалення процесу формування ресурсної бази комерційних банків.

Ключові слова: банківські ресурси, капітал банку, ресурсна база, джерела формування банківських ресурсів, нормативно-правове регулювання.

ANNOTATION

Roman Burnaza. Formation of the resource base of Ukrainian banks: prospects and ways of improvement. Manuscript. Qualification work for obtaining the first (bachelor) level of higher education in specialty 072 «Finance, banking and insurance». Yuri Fedkovich Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2024.

The content of the work reveals the theoretical foundations and practical aspects of the formation of the resource base of commercial banks. The essence, structure and value of the resource base were determined, and the analysis and evaluation of such a base in JSC "Oschadbank" for the years 2021-2023 was carried out. An analysis of prospects and ways of improving the process of forming the resource base of commercial banks is presented.

Key words: bank resources, capital of the bank, resource base, sources of formation of banking resources.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання чужих ідей, результатів і текстів наукових досліджень мають посилання на відповідне джерело.

_____ Р.Я. Бурназа

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ.....	6
1.1. Сутність, структура та значення ресурсів комерційних банків.....	6
1.2. Особливості формування фінансових ресурсів комерційного банку.....	10
1.3. Нормативно-правове регулювання процесу формування ресурсної бази комерційних банків.....	14
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ АТ «ОЩАДБАНК» ЗА 2021-2023 РОКИ.....	20
2.1. Оцінка структури ресурсної бази банку.....	20
2.2. Аналіз джерел формування банківських ресурсів АТ «Ощадбанк»...	25
2.3. Оцінка виконання нормативних вимог НБУ щодо ресурсної бази банку.....	28
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ.....	34
3.1. Проблеми та перспективи формування банківських ресурсів в сучасних умовах.....	34
3.2. Шляхи вдосконалення роботи банків в процесі формування ресурсної бази.....	37
ВИСНОВКИ.....	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	
ДОДАТКИ	

ВСТУП

В сучасних умовах розвитку економіки банківська система, зокрема комерційні банки, відіграють неабияку роль. Саме від надійності банківської системи залежить подальший ефективний розвиток економіки країни, адже банківський сектор є основним посередником на ринку фінансових ресурсів та пов'язує між собою різні ланки господарської діяльності. Запорукою успіху банківської системи є наявність у них у достатньому обсязі фінансових ресурсів.

Одним із основоположних чинників, що здійснюють вплив на забезпечення економічного зростання є формування ресурсної бази комерційних банків, оскільки банківській системі необхідно володіти необхідним обсягом ресурсів, який буде достатнім для здійснення кредитування поточних потреб суб'єктів господарської діяльності та розвитку інвестиційних процесів, забезпечивши формування відповідного розміру резервів та підтримки ліквідності банків. Обсяг фінансового ресурсу банківських установ здатний визначати попит на всьому фінансовому ринку й безпосередньо впливати на величину відсоткових ставок, що встановлюються Нацбанком як для пасивних операцій банків, так і для активних.

Актуальність теми полягає в тому, що такі важливі показники діяльності банків як рентабельності та ліквідності банку перебувають в залежності від оптимально сформованого розміру ресурсної бази комерційних банків, що не втрачає свої актуальності. На шляху розвитку української банківської системи та самих банків гостро постала проблема, яка полягає в розбіжності строку залучення ресурсів та строків їх розміщення для подальшого розподілу. Тобто завдання забезпечення ліквідності та платоспроможності остаточно не вирішено, окрім того, розбіжності строків активних та пасивних операцій, що впливають на ліквідність банків до яких можна приєднати і такий фактор, як стабільність ресурсної бази.

В роботах провідних українських вчених, що займались дослідженням та зробили вагомий внесок у розвиток ресурсної політики банків, розкривається питання проблем формування ресурсної бази банків, серед них: О. В. Васюренко, О. В. Дзюблюк, О. Д. Заруба, М. М. Коваль, А. М. Мороз, М. І. Савлук, А.Л. Лобанова та інші. В зарубіжній літературі питання ефективної діяльності банків досліджувалось у роботах наступних вчених: Антонов Н.Г., Балабанов І.Т., Бабичева Ю.А., Доллан Дж.Е., Жуков В.І., Колесников В.І., Кролівецька Л.П., Кох Т. тощо.

Метою даної кваліфікаційної роботи є дослідження проблеми та тенденцій формування ресурсів комерційних банків на сучасному етапі.

Досягнення поставленої мети можливе за умови виконання наступних поставлених завдань:

- визначення теоретичних основ формування ресурсної бази комерційних банків, її сутності, структури та значення;
- вивчення нормативно-правового регулювання процесу формування ресурсів комерційних банків;
- проведення оцінки структури ресурсної бази АТ «Ощадбанк» в 2021 – 2023 роках;
- аналіз джерел формування ресурсного потенціалу банку;
- проведення оцінки виконання нормативів, встановлених НБУ, щодо якості забезпечення комерційного банку ресурсами;
- на основі проведеного аналізу, визначення основних проблем та перспектив формування ресурсної бази комерційних банків України в сучасних умовах.

Об'єктом дослідження визначено ресурсну базу АТ «Ощадбанк» в 2021-2023 роках.

Предметом даного дослідження є система фінансово-економічних відносин, що створюються між банком та іншими учасниками грошового ринку щодо формування ресурсів банків.

Для розкриття сутності та розвитку бюджетної системи України були використані наступні методи:

- монографічний метод в процесі визначення сутності ресурсної бази комерційних банків;
- аналітичний метод під час проведення оцінки структури ресурсної бази;
- статистичний та порівняльний методи.

Для написання кваліфікаційної роботи інформаційну базу для дослідження сформовано з нормативно-правових актів, наукові роботи вітчизняних вчених та зарубіжних вчених з питань, що охоплюють питання формування ресурсної бази банків, статистичні дані Національного банку України, матеріали на основі даних засобів масової інформації, електронні ресурси.

Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів та висновку, що ґрунтуються на поступовому розгляді сутності та значення ресурсної бази для діяльності комерційних банків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

1.1. Сутність, структура та значення ресурсів комерційних банків

Широкі структурні зміни, які відбуваються в економіці України у період становлення державної незалежності і переходу до ринкових відносин вимагають значних перетворень і грошово-кредитній політиці.

Однією з основних проблем сучасного періоду розвитку економіки України є удосконалення діяльності комерційних банків, а особливо формування й використання інших ресурсів.

Розглядати сутність поняття «банківські ресурси» варто з самого початку, а саме значення поняття «ресурси», що має походження із французької мови та позначає матеріальні засоби, цінності, запаси чи кошти, що можуть бути використані в разі потреби.

Банківські ресурси сміливо можна назвати певним фундаментом, на основі якого базується вся подальша діяльність комерційного банку, а також дає початок для процесів утворення джерел ресурсів та надання позик, які перебувають у постійному тісному взаємозв'язку. При формуванні банками своїх ресурсних баз має місце виникнення економічних відносин, суб'єктами яких є комерційні банки, Національний банк України, фізичні та юридичні особи, серед яких є підприємства, організації та фірми. Ресурси банку, зокрема власні, залучені та запозичені кошти виступають об'єктами таких відносин.

В економічній теорії існують різні підходи до визначення поняття «банківські ресурси», як економічної категорії. Для окреслення сутності даного

поняття, розглянемо трактування сутності дефініції «банківські ресурси» за різними авторами (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Наукові підходи до визначення поняття «банківські ресурси»

Автор	Визначення
Алексеєнко М. Д.	Банківські ресурси – це сукупність грошових ресурсів і виражених у грошовій формі матеріальних ресурсів, нематеріальних і фінансових активів, що перебувають у розпорядженні банків і можуть бути використані ними для здійснення активних операцій та надання послуг.
Заруба О.Д.	Банківські ресурси – це акумульовані банком вільні грошові кошти економічних суб'єктів на умовах виникнення зобов'язань власності чи боргу для подальшого розміщення на ринку з метою отримання прибутку.
Дзюблук О.В.	Банківські ресурси – це частина грошового ринку, представлена сукупністю виведених із обігу коштів господарських суб'єктів і грошових доходів населення, які мобілізуються банком на умовах виникнення зобов'язання власності та боргу для подальшого розміщення серед юридичних і фізичних осіб, яким необхідні банківські ресурси з метою одержання прибутку
Мороз О.М., Савлук М. І.	Банківські ресурси – це сукупність усіх фінансових коштів банку, що знаходяться в безпосередньому його розпорядженні, і коштів, які можуть бути потенційно залучені банком у результаті проведення ефективної повномасштабної банківської діяльності або прирощені в разі проведення активних операцій
Коваль С. Л.	Банківські ресурси – це сукупність власних, залучених та запозичених коштів, що перебувають у його розпорядженні й використовуються у процесі здійснення банківської діяльності.

В доповнення до наведених визначень в таблиці 1.1, можна зазначити, що М.О.Лисенко пропонує визначення банківського капіталу в наступному вигляді: «Ресурси банку – це сукупність грошових коштів та виражених у грошовій формі матеріальних та нематеріальних активів банку, які дорівнюють сукупності власних та залучених коштів, перебуваючи у розпорядженні банку відповідно до функціональних ознак та зростають у результаті ефективної фінансово-

господарської діяльності шляхом їх використання для здійснення активних операцій банку та надання послуг».

Розглянувши різні погляди на визначення поняття “банківські ресурси” можна визначити, що найбільш повним є таке визначення фінансових ресурсів банку: «Це залучені та запозичені банком кошти від суб’єктів економічної діяльності та фізичних осіб, а також власні банківські кошти (власний капітал), які перебувають у розпорядженні банку і використовуються ним для кредитних, інвестиційних та інших активних операцій» [1; 42].

Схема ресурсної бази комерційний банків, яка притаманна вітчизняним банкам в умовах ринкових відносин, що формуються в Україні показана на рисунку 1.1.

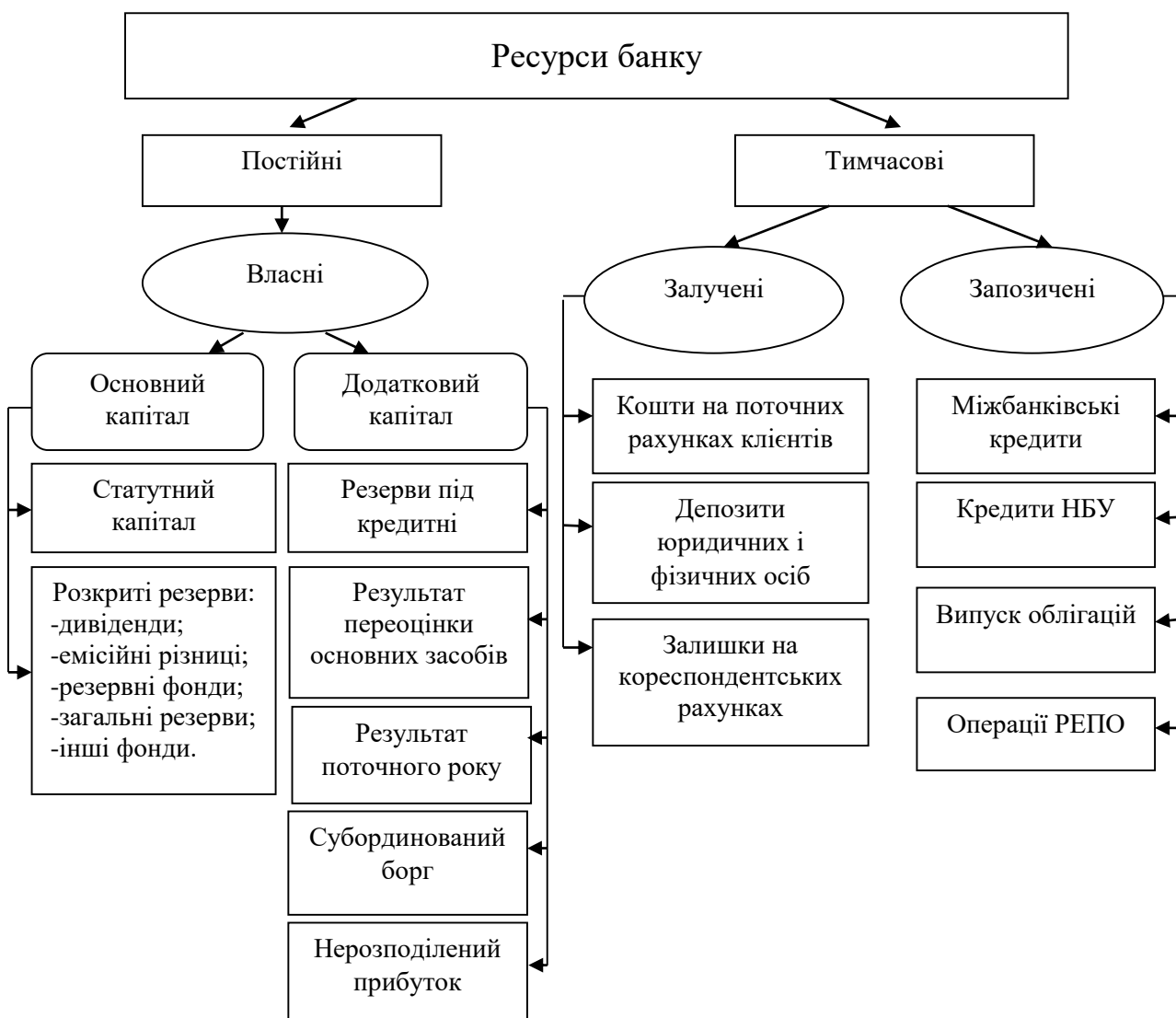

Рис.1.1. Ресурсна база комерційного банку [5].

Слід зауважити, що водночас структура ресурсів окремої банківської установи є індивідуальною та здебільшого залежить від ступеню спеціалізації банку, універсалізації операцій наданих банком та інших існуючих факторів. Проте кожен комерційний банк формує власну ресурсну базу через пасивні операції, що полягають у виведенні з обігу на грошовому ринку коштів суб'єктів грошових доходів.

Для зручності розгляду та практичної оцінки всіх можливих джерел залучення банківських ресурсів виокремлюють різні класифікації ресурсів комерційних банків, що побудовані з урахуванням різних критеріїв, тому варто розглянути декілька основних:

1. За економічною сутністю:

- власні кошти, що включають ;
- кошти банків-кореспондентів;
- кошти клієнтів на рахунках банків;
- грошові заощадження населення, що формуються в результаті зменшення поточного особистого споживання населення;
- міжбанківські кредити, включаючи кредити надані Національним банком України;

– цінні папери;

– інші ресурси.

2. За місцем мобілізації:

- ресурси мобілізовані банком;
- ресурси, що були придбані в інших банківських установах .

2. За можливістю прогнозованості величини ресурсу:

- ресурси, що піддаються безпосередньому прогнозуванню;
- ресурси, що піддаються опосередкованому прогнозуванню.

4. За джерелом утворення:

- власні;
- залучені (ресурси, які банк залучає як вкладення чи депозити);

– запозичені (фінансові ресурси, що залучаються шляхом випуску облігацій чи кредитів).

5. За можливістю використання:

– постійні;

– тимчасові (депозити на першу вимогу, залишки на рахунках фізичних осіб) [8; 13; 43].

Отже, можна узагальнити наступне: комерційні банківські установи, насамперед, є підприємством спеціалізація якого полягає у веденні посередницької діяльності, пов'язаної із покупкою тимчасово вільного грошового ресурсу на фінансовому ринку, а також їх продажем підприємствам чи організаціям та населенню. На таких умовах для банків всеодно залишаються важливими операції по залученню коштів та по їх розміщенню. Операції направлені на залучення коштів впливають на розмір акумульованих банківських ресурсів, від чого залежить сам масштаб діяльності такої банківської установи. А от вигідне розміщення грошового ресурсу в свою чергу сприятиме підвищенню дохідності та ліквідності комерційного банку, забезпечуючи їх самостійність і стабільність.

1.2. Особливості формування фінансових ресурсів комерційного банку

Важливою економічною основою діяльності комерційних банків є формування ресурсної бази, оскільки будь-яке комерційне підприємство для провадження діяльності потребує накопиченого ресурсу. Враховуючи, що комерційний банк є установою, спеціалізація якого направлена на здійснення посередницької діяльності щодо процесів купівлі грошових коштів на ресурсному ринку та продажу кредитного ресурсу організаціям та населенню. Від якості та обсягу операцій із залучення коштів залежить розмір банківських ресурсів а. отже, масштаб діяльності, який може досягти банк.

На сьогодні не існує однозначного визначення поняття «банківські ресурси». Багато науковців, що досліджують тему формування ресурсів банківських установ у власних дослідженнях притримуються більш традиційного підходу до даного питання, трактуючи поняття банківських ресурсів як власні кошти банку, а поняття банківського капіталу як сукупність коштів, що знаходяться в тимчасовому розпорядженні банку, тобто власні, запозичені і позичені грошові кошти [2; 44].

Тому варто узагальнити наступне, що ресурси комерційного банку – це акумульований обсяг грошових коштів, що перебувають у розпорядженні банківської установи протягом визначеного договором терміну, з метою наступного їх використання для забезпечення його діяльності та отримання прибутку в майбутньому.

Ресурси комерційного банку відображаються в пасиві балансу та складаються з наступних складових: власних коштів банку, що становлять капітал комерційного банку, а також залучені і позичені кошти.

Традиційно ресурси комерційного банку формуються за рахунок різноманітних джерел. Одним із таких джерел формування і збільшення вже сформованої ресурсної бази банківської установи є власні кошти або ж власний капітал банку [18, 91].

У вітчизняній та зарубіжній літературі суть капіталу як категорії визначається з точки зору джерел його формування, серед яких можна виділити: обсяг акціонерного та резервного капіталів, а також нерозподілений прибуток (або його частина), яка залишається після виплати дивідендів і відрахувань в резервні фонди). Саме ж поняття «капітал» (англ., фр. - capital; лат. - capitalis) означає багатство у формі грошових коштів, цінних паперів, нерухомості, яке використовується для самозбільшення.

Власні ресурси, як одна частина банківських ресурсів, формується за рахунок проведення двох видів пасивних операцій:

- первинна емісія акцій комерційного банку;
- відрахування від прибутку на формування та збільшення фондів [2].

Власні кошти є базою для ефективного функціонування банку, оскільки значний розмір власних коштів дає змогу розширювати межі діяльності банку та одночасно реалізовувати складні, ризиковані й дохідні операції на діючих фінансових ринках. Варто пам'ятати, що всі можливості банків щодо залучення коштів регулюються Національним банком України, як і розмір статутного капіталу банку.

Поряд із власним капіталом наступним важливим джерелом фінансових ресурсів банку є залучені кошти клієнтів та кредитних установ. Залучені ресурси - це тимчасово вільні кошти вкладників, мобілізовані банком на певних умовах і на певний термін чи до запитання.

У світовій банківській практиці всі залучені ресурси за способом їх акумуляції групують таким чином:

- депозитні операції (кошти фізичних та юридичних осіб, залучені банком у вклади через залишки коштів на рахунках, строкових депозитах);
- недепозитні запозичені кошти (отримання кредитів з інших фінансово-кредитних установ) [13].

Спільним для залучених і позикових ресурсів є те, що це чужі банку кошти, які після укладення договору стають зобов'язанням банку перед вкладниками і кредиторами.

Формування достатнього обсягу ресурсної бази та його планування в банку може представляти собою діяльність, що направлена на розроблення планів та розрахунок планових показників, які здатні відобразити прогноз рівня забезпечення необхідним розміром власних та залучених ресурсів, що необхідні для провадження діяльності банку у плановому періоді.

У процесі внутрішньобанківського планування, невід'ємною та незмінною складовою залишається розробка плану формування ресурсної бази, що створюють так званий «захисний рубіж» для настання неочікуваних ризиків. Такий процес діє невідмінно від прогнозування ризиків у банківській діяльності та планування обсягів активних операцій. Плануючи утворення ресурсної бази, передбачають як її обсяг та структуру, так і динаміку її складових частин [15].

Власні ресурси комерційних банків формуються, в першу чергу, використовуючи як джерело – статутний капітал банку та фонди, що були створені банками для забезпечення фінансової стійкості, комерційної та господарської діяльності, а також частини чистого прибутку у звітному та минулих періодах [15].

Процес управління ресурсною базою, в тому числі з поетапним застосуванням інструментів управління наявний для розгляду на рисунку 1.2.

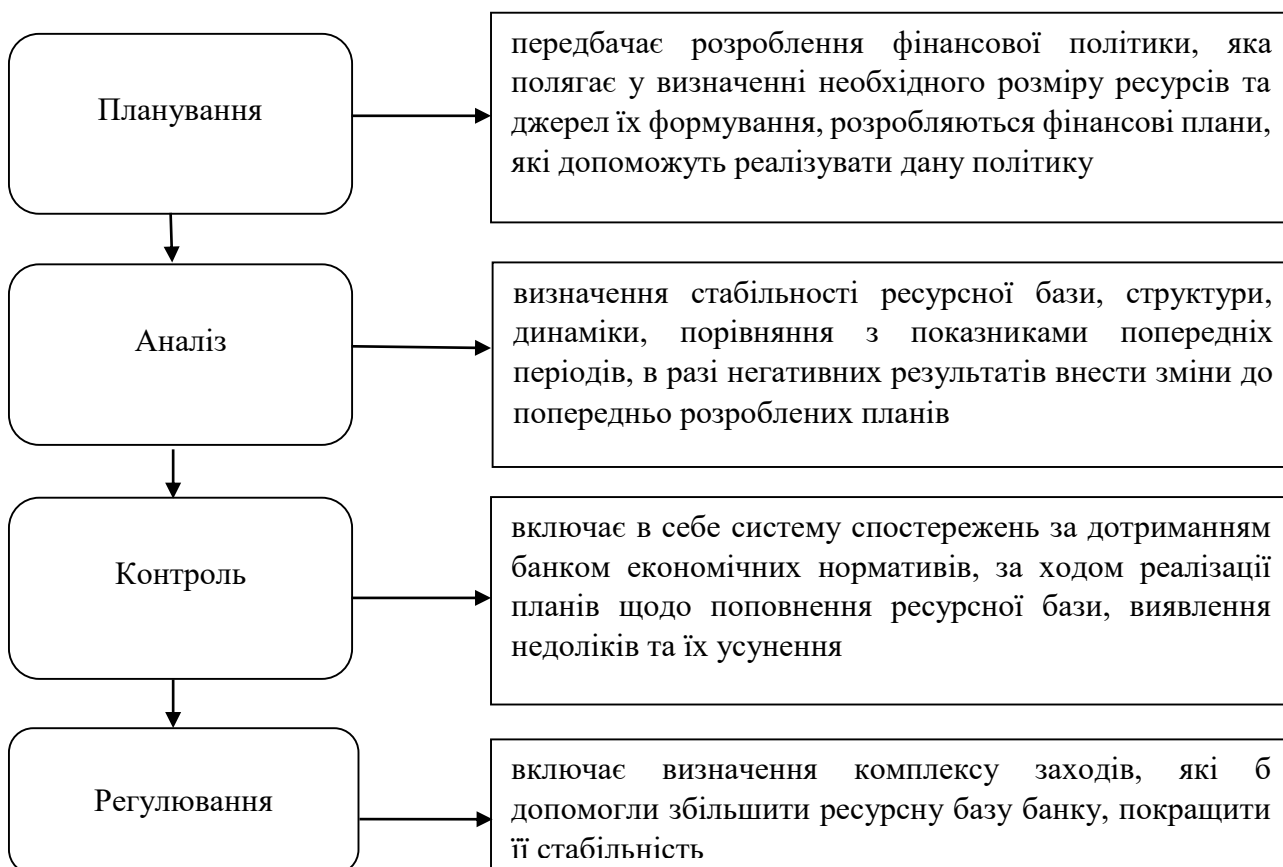

Рис. 1.2. Процес управління ресурсною базою комерційних банків [14].

Беручи у врахування структуру та джерела сформованого ресурсу власних коштів банківської установи, варто визначити низку макроекономічних умов існування яких впливає на процес збільшення власних ресурсів.

Отже, нарощення капітальної бази власних ресурсів банківських установ може залежати від наступних чинників:

- рівень доходів населення та його довіра до функціонуючої банківської системи;
- нормативне поле діяльності банківських установ;
- результати діяльності народного господарства в країні, що чинить безпосередній вплив на прибуток банку;
- рівень зростання цін, валютних різниць та процентних ставок [45].

Механізм дій щодо формування бази ресурсів для комерційних банків визначається, як сукупність взаємопов'язаних елементів між собою та вжитих банком дій, що спрямовані на створення банком необхідного обсягу грошових ресурсів, необхідного для досягнення поставлених цілей та виконання завдань фінансової політики банку.

1.3. Нормативно-правове регулювання процесу формування ресурсної бази комерційних банків

Банківські відносини носять публічно-правовий характер, адже обумовлені набором об'єктивних чинників, в тому числі і застосованою правовою формою діяльності держави, яка встановлюючи засади створення та подальшого функціонування фінансового, грошового та кредитного ринку, статусу валюти, керуючись виключно законами.

Згідно статті 31 Закону України «Про банки і банківську діяльність» визначено наступне: «мінімальний розмір статутного капіталу на момент державної реєстрації юридичної особи, яка має намір здійснювати банківську діяльність на підставі виданої йому ліцензії, не може бути меншим за 500 мільйонів гривень» [46].

Національний банк України, відповідно до покладених на нього завдань, має право встановлювати для окремих юридичних осіб, які мають намір займатись банківською діяльністю, залежно від їх спеціалізації

диференційований мінімальний розмір статутного капіталу на момент їх державної реєстрації, але не нижче розміру, передбаченого вищевказаною статтею [3].

Відповідно до норм чинного законодавства прийнято вважати наступне: «Держава (законодавець), встановлюючи через норми правопорядок у банківській сфері, прагне реалізувати мету, задля якої вона створюється, оскільки у фінансово-кредитних відносинах суб'єкти права (кредитор і позичальник) мають бути впевнені в тому, що будь-яка конкретна система норм, яка є правопорядком у цій сфері, повинна здійснюватися і фактично буде здійснена» [22].

Наступним чином, встановивши правопорядок, державою було передбачено наявність можливості здійснення права банківською установою та іншою стороною в кредитних відносинах, що виникли між ними, з метою індивідуального виконання зобов'язань в банківській діяльності. Встановленням такого роду правопорядку повинно бути враховано всі особливості функціонуючої банківської системи, зокрема й таку вагому як здатність діючих в її полі суб'єктів грошово-кредитних правових відносин щодо здійснення своїх прав, які не є твореннями норм права, а лише потенційними можливими шляхами до виконання своїх зобов'язань, в момент укладання договору чи користування можливими платіжними засобами [15].

Суб'єкти банківського права безпосередньо пов'язані із правовідносинами, існуючими в банківській сфері. Маючи власне статутне становище, вони залишаються безпосередніми учасниками вищезазначених правовідносин та взаємопов'язаними між собою.

Нормами статутного права визначається статус Національного банку України, комерційних банків та фінансово-кредитних установ, їх правосуб'єктність та правовий режим банківської діяльності [3; 41].

З метою забезпечення умов економічної стійкості та сталого функціонування національної банківської системи, захисту інтересів вкладників та кредиторів комерційних банків та відповідно до Закону України «Про банки і

банківську діяльність» Розділу III Глави 6, що гласить: «Національний банк України встановлює для всіх комерційних банків такі обов'язкові економічні нормативи та формування резервних фондів:

- достатність регулятивного капіталу банку (Н1);
- адекватності (платоспроможність) регулятивного капіталу (Н2);
- адекватності основного капіталу (Н3);
- миттєва ліквідність (Н4);
- поточна ліквідність (Н5);
- співвідношення високоліквідних активів до робочих активів банку (Н6);
- максимальний розмір ризику на одного позичальника (Н7);
- максимальний розмір великих кредитних ризиків (Н8);
- максимальний розмір кредитів, гарантій та поручительств наданих одному інсайдеру (Н9);
- максимальний сукупний розмір кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам (Н10);
- норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11);
- норматив загальної суми інвестування (Н12)» [28].

Дію зазначених економічних нормативів регламентує Інструкція «Про порядок регулювання та аналіз діяльності комерційних банків». Вона побудована на основі останніх вимог Базельського комітету, що включають 25 базових принципів, якими необхідно керуватися для ефективної роботи системи банківського нагляду [48].

Мінімальними вимогами, що регулюють організацію банківського нагляду є принципи Базельського комітету, а тому в багатьох випадках існує необхідність доповнення їх іншими заходами, розробленими для конкретних умов і ризиків, властивих фінансовим системам окремих країн [9].

Для посилення контрольних функцій Національного банку України під час нагляду за діяльністю комерційних банків, забезпечення їхньої фінансової надійності, захисту інтересів їхніх вкладників та акціонерів тощо необхідно

розширювати перелік економічних нормативів, які регулюють діяльність комерційних банків.

Згідно з вимогами Законів України «Про Національний банк України», а також закону «Про банки і банківську діяльність» забезпечуючи стабільну діяльність банківських установ, з метою своєчасного виконання ними зобов'язань перед вкладниками, Національним банком України було встановлено ряд обов'язкових нормативів для банків.

До групи нормативів, що регулюють ресурсну базу банків, включено три нормативи: норматив мінімального розміру регулятивного капіталу Н1, норматив адекватності регулятивного капіталу або норматив платоспроможності Н2 та норматив адекватності основного капіталу Н3 [11].

Регулятивний капітал є одним з найважливіших показників діяльності усіх банківських установ, призначенням чого є всеможливе покриття дії негативних наслідків від ризиків, що виникають в різноманітних формах, які банки приймають на свою відповідальність в процесі діяльності, з метою забезпечення захищення вкладів, стійкості та стабільності діяльності банків. Тому на даний момент норматив капіталу визначається наступним чином: розмір мінімального регулятивного капіталу – Н1 – 500 млн грн, достатності (адекватності) регулятивного капіталу – Н2 – не менше 10% [28; 40].

Банки з метою визначення реального розміру свого регулятивного капіталу з урахуванням ймовірності виникнення ризиків у своїй діяльності зобов'язані виконувати наступне:

- постійно оцінювати якість усіх своїх активів і позабалансових зобов'язань (здійснювати їх класифікацію, визначати сумнівні та безнадійні щодо погашення);

- здійснювати відповідні коригування їх вартості шляхом формування резервів для покриття очікуваних (можливих) збитків за зобов'язаннями контрагентів.

Банки формують власні резерви за такими активними банківськими операціями:

- кредитними операціями; операціями з цінними паперами;
- дебіторською заборгованістю; простроченими понад 30 днів та сумнівними до отримання нарахованими доходами за активними операціями;
- коштами, розміщеними на кореспондентських рахунках у банках (резидентах і нерезидентах), які визнані банкрутами або ліквідуються за рішенням уповноважених органів, або які зареєстровані в офшорних зонах.

Ще одним джерелом поповнення ресурсної бази є субординований борг. Так, згідно з визначенням у ст. 30 Закону України «Про банки і банківську діяльність» та в Постанові НБУ №368 від 28.08.2001 р. «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні»: «Субординований борг – це звичайні, незабезпечені банком боргові капітальні інструменти (складові елементи капіталу), які, відповідно до договору, не можуть бути взяті з банку раніше п'яти років, а у випадку банкрутства чи ліквідації повертаються інвестору після погашення претензій усіх інших кредиторів. Інакше кажучи, такий інструмент, як субборг, надає фінустанові змогу залучити дешеві кошти з можливістю врахування їх у власному додатковому капіталі» [47].

Кошти, залучені на умовах субординованого боргу, можуть відноситись до капіталу банку після отримання дозволу НБУ в разі їх відповідності таким критеріям:

- є незабезпеченими банком, субординованими і повністю сплаченими;
- не можуть бути погашені за ініціативою власника;
- надають можливість відстрочення обслуговування зобов'язань щодо сплати відсотків, якщо рівень прибутковості не дозволяє банку здійснити такі виплати;
- можуть вільно брати участь у покритті збитків без пред'явлення банку вимоги щодо припинення торговельних операцій [6].

Якщо умови залучення коштів не відповідають вищевказаним критеріям, залучені банком кошти не можуть вважатися власним капіталом, а є простим боргом за зобов'язаннями позики.

Слід зазначити, що в період фінансової нестабільності залучення банком коштів на умовах субординованого боргу є реальним виходом із ситуації з обмеженим доступом до вільних ресурсів. Усе частіше фінансово-кредитні установи застосовують даний механізм поповнення капіталу.

Таким чином, основними законодавчими актами, які регулюють формування банківських ресурсів в Україні є: Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 7 грудня 2000 року № 2121 зі змінами і доповненнями, Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 р. № 679-XIV зі змінами і доповненнями, Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001р. № 2664-III зі змінами і доповненнями, Постанова Правління НБУ «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків України» від 28.08.2001 р. № 368 зі змінами і доповненнями. До нормативів, що регулюють ресурсну базу банків, включено три нормативи: норматив мінімального розміру регулятивного капіталу Н1, норматив адекватності регулятивного капіталу або норматив платоспроможності Н2 та норматив адекватності основного капіталу Н3.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ АТ «ОЩАДБАНК»

ЗА 2021 – 2023 РОКИ

2.1. Оцінка структури ресурсної бази банку

Під банківськими ресурсам розуміють сукупність грошових коштів, що перебувають у розпорядженні банку та використовуються ним для виконання своїх функцій та операцій. Теоретично це фінансові ресурси банку, що складаються із власних, залучених і запозичених коштів. Власні кошти формуються за рахунок акціонерного і резервного капіталу та нерозподіленого прибутку. До залучених і запозичених коштів належать вклади (депозити), кошти від продажу облігацій та інших боргових цінних паперів, залишки на рахунках клієнтів, кошти, одержані від Національного банку для підтримання ліквідності, а також міжбанківські кредити. Банківські ресурси банки використовують для проведення кредитних та інших активних операцій [10].

Особливістю формування банківських ресурсів є те, що головним джерелом їх формування є залучені та запозичені кошти, які становлять близько 90% від загального обсягу ресурсів, а решта, близько 10% припадає на власний капітал, що в цілому відповідає світовій банківській практиці [12; 39].

Ощадбанк (повна назва: Публічне акціонерне товариство «Державний ощадний банк України») – український банк, другий за розмірами активів та найбільший за кількістю відділень серед усіх банків України. АТ «Ощадбанк» є одним з найбільших банків в Україні та забезпечує широкий спектр банківських послуг, що надаються для фізичних та юридичних осіб. Ощадбанк був заснований у 1991 році та є державним банком, що належить до Міністерства фінансів України [27].

АТ «Ощадбанк» відповідно до власної бізнес-моделі є універсальним банком, проте пріоритетне значення надано питанню співпраці з ММСБ, утримуючи також міцну позицію за напрямком корпоративного бізнесу. Ощадбанк надає послуги зі зберігання коштів, кредитування, онлайн-банкінгу, міжнародним платежам, інвестиціям та іншим. Перелік банківських продуктів та послуг, які надає АТ «Ощадбанк», наведено на рисунку 2.1. Крім того, банк має власну мережу банкоматів та відділень по всій Україні.

Організаційна структура АТ «Ощадбанк» відповідає вимогам законів та нормативно-правових актів Національного банку України, містить органи контролю та управління, а також здатна забезпечити ефективне делегування внутрішнього контролю та повноважень, наведена в Додатку А. Вона будується за принципом централізації з вертикальним підпорядкуванням і складається з:

- центрального апарату;
- філій Банку, що виділені на окремий баланс;
- відділень Банку - територіально відокремлених безбалансових відділень;
- представництв Банку (у разі їх відкриття) [24].

Станом на 01.01.2024 р. 100% акцій АТ «Ощадбанк» належать державі в особі Кабінету міністрів України – вищому органу, який здійснює управління корпоративними правами держави в банку та виконує функції вищого органу управління (Додаток Б).

Банк діє на підставі банківської ліцензії на право надання банківських послуг № 148 від 05 жовтня 2011 року виданої НБУ та Статуту (Додаток Е).

За класифікацією НБУ АТ «Ощадбанк» є одним з 14 системно важливих банків в Україні у 2022 році, з моменту початку повномасштабного вторгнення постійно розроблює та вживає заходи з підтримки підприємств сфери ММСБ, а також суб'єктів великого підприємництва. АТ «Ощадбанк» продовжує виконувати дії, спрямовані на зменшення обсягу непрацюючих активів навіть в умовах зовнішніх викликів та суттєвих обмежень щодо застосування ряду інструментів урегулювання [19].

Для проведення оцінки ресурсної бази АТ «Ощадбанк», необхідно

розглянути основні показники динаміки власного капіталу та зобов'язань, на основі консолідованої звітності, що представлені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Аналіз структури ресурсів АТ «Ощадбанк» за 2021 – 2023 роки

(тис.грн)

Показник	Роки			Відхилення	
	2021	2022	2023	2022/ 2021	2023/ 2022
Загальна сума власного капіталу:	21 887 537	22 181 531	28 724 508	293 994	6 542 977
Акціонерний капітал	49 724 980	49 724 980	49 724 980	0	0
Резерв переоцінки будівель	1 564 504	1 473 482	1 985 382	-91 022	511 900
Резерв переоцінки за фін. активами	146 089	60 894	9 730	-85 195	-51 164
Резерв переоцінки інвестицій	544 219	684 601	880 862	140 382	196 261
Кумулятивна сума курсових різниць	1 469	2 537	2 701	1 068	164
Непокритий збиток	30 106 919	29 777 746	23 891 423	-329 173	-5 886 323
Неконтрольована частка участі	13 195	12 783	12 276	-412	-507
Всього зобов'язань, з них:	213 083 897	247 092 539	317 811 215	34 008 642	70 718 676
Кошти банків	7 608 283	543 326	366 363	-7 064 957	-176 963
Рахунки клієнтів	191 452 639	233 940 309	302 944 010	42 487 670	69 003 701
Забезпечення	829 107	1 179 977	939 501	350 870	-240 476
Інші фінансові зобов'язання	534 499	606 965	608 667	72 466	1 702
Інші нефінансові зобов'язання	880 297	1 289 951	1 450 879	409 654	160 928
Кредиторська заборгованість за ПНП	0	49	2 953 486	49	2 953 437
Інші запозичені кошти	2 818 312	2 676 153	5 361 909	-142 159	2 685 756
Випущені єврооблігації	7 908 096	6 041 534	2 935 584	-1 866 562	-3 105 950
Відстрочене зобов'язання з ПНП	173 704	97 833	0	-75 871	-97 833
Субординований борг	878 960	716 442	250 816	-162 518	-465 626

Проаналізувавши дані таблиці 2.1 в частині власного капіталу можна помітити, що загальна сума власного капіталу має зростаючу тенденцію, в 2022 році загальний обсяг власного капіталу збільшився на 293 994 тис.грн в порівнянні з попереднім роком, в 2023 році – він зріс ще на 6 542 977 тис.грн.

Станом на 31 грудня 2023, 2022 та 2021 років номінальна вартість однієї акції становила 1 160 000 грн, що свідчить про це що розмір статутного капіталу не змінювався і становив 49 724 980 тис. грн, а також кількість акцій залишилась тією ж. Внески до акціонерного капіталу, отримані до 31 грудня 2000 року, визначаються за індексованою вартістю згідно з вимогами МСБО 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції».

Найменший вплив на розмір власного капіталу АТ «Ощадбанк» мають кумулятивна сума курсових різниць, які збільшились на 1 232 тис.грн та неконтрольовані частки участі, що зазнавали зменшення під час досліджуваного періоду. Стійку тенденція до зменшення мають резерви переоцінки за фінансовими активами та сукупно зменшились на 136 359 тис.грн.

Резерв переоцінки будівель в 2022 році зменшився на 91 022 тис.грн в порівнянні з 2021 роком, в 2023 році зросли на 511 900 тис.грн. Варто зазначити, що припущення та оцінки, пов'язані з нарахуванням резервів під гарантії та інші зобов'язання, є сферою істотних оцінок керівництва, оскільки основні припущення, що використовуються як для індивідуальної, так і для колективної оцінки знецінення, можуть змінюватися від періоду до періоду та можуть значно вплинути на результати операцій банку.

Позитивним явищем, що спостерігається, звичайно ж є зменшення нерозподіленого збитку на 329 173 тис. грн в 2022 році та на 5 886 323 тис. грн в 2023 році, проте такого зменшення все ще не достатньо.

У структурі пасиву балансу АТ «Ощадбанк» більшу частину займають саме зобов'язання, які зростали впродовж 2021 – 2023 років. В 2022 році вони зросли на 34 008 642 тис. грн, в 2023 – на 70 718 676 тис.грн. варто відзначити, що в структурі зобов'язань банку найбільше зростання також спостерігається у коштів, що розміщені на рахунках клієнтів, які зросли спочатку на 42 487 670

тис. грн в 2022 році та на 69 003 701 тис. грн в 2023.

Протягом 2023 року зобов'язання зростали, окрім коштів банків, які зменшились на 176 963 тис. грн та забезпечень, що зменшились на 240 476 тис.грн. Протягом 2022 року зменшились кошти банків на 7 064 957 тис. грн та інші запозичені кошти на 142 159 тис.грн. Найменших змін зазнали кредиторська заборгованість за податком на прибуток, збільшившись на 49 тис.грн в 2022 році та інші фінансові зобов'язання в 2023 році – зросли на 1 702 тис. грн в порівнянні з попереднім періодом.

Наочно можна розглянути динаміку власного капіталу та зобов'язань АТ «Ощадбанку» за 2021 – 2023 роках на рисунку 2.1.

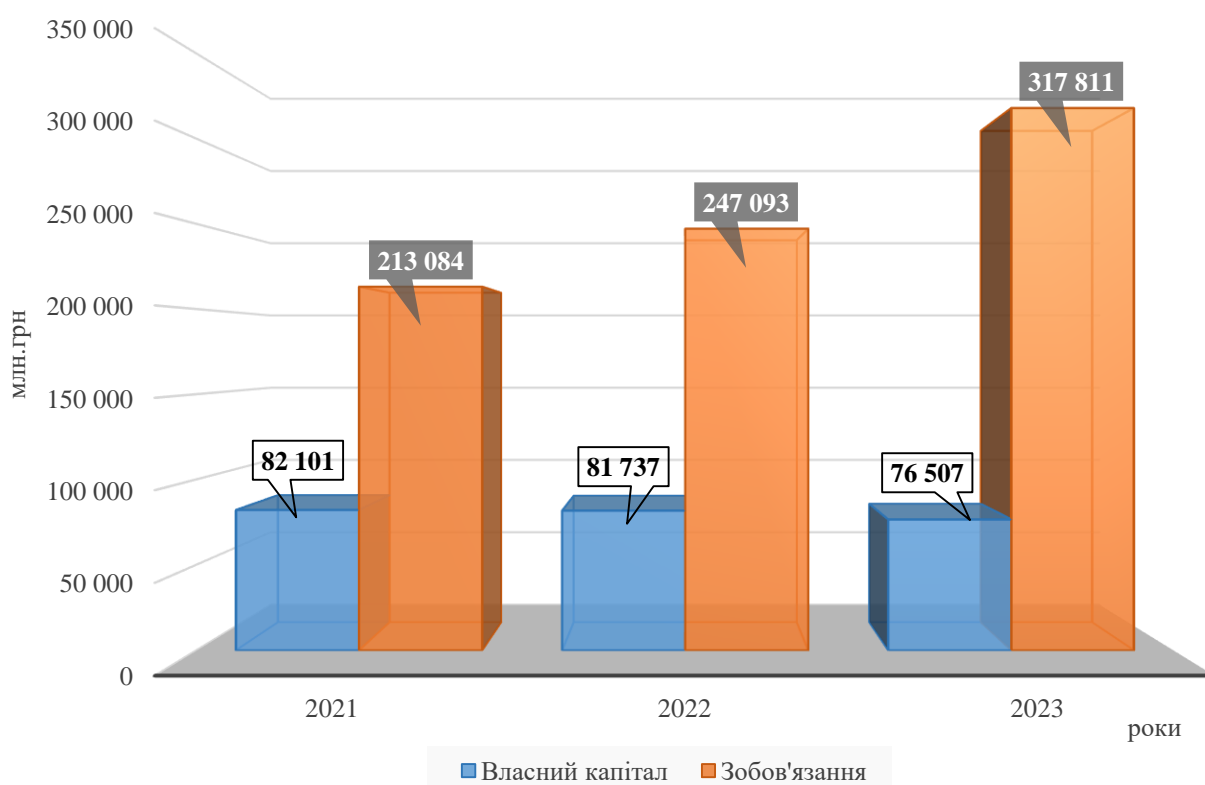

Рис. 2.1. Динаміка власного капіталу та зобов'язань АТ «Ощадбанк» в 2021 – 2023 роках [29].

Аналіз структури ресурсної бази протягом 2021 – 2023 років свідчить, що більшу частину банківських ресурсів займають зобов'язання, адже збільшення ресурсної бази відбувалось в більшій мірі за рахунок залучених коштів, ті в меншій мірі завдяки нарощуванню власного капіталу банку. Це, безумовно,

позитивно характеризує роботу банку. Водночас збільшення частки банківських позик підвищує ризик незбалансованої ліквідності, оскільки посилюється залежність банку від зовнішніх джерел фінансування [49].

На обсязі ресурсної бази та її структурі сильно відобразився вплив повномасштабного вторгнення, а також наслідків його впливу, таких як девальвація гривні та стрімке зростання цін, що призвело до високого рівня невизначеності щодо подальшого економічного розвитку

2.2. Аналіз джерел формування банківських ресурсів АТ «Ощадбанк»

В умовах сьогодення особливої уваги потребує процес формування банківських пасивів, оптимізації їх структури і якості управління всіма джерелами грошових коштів, які становлять ресурсний потенціал комерційного банку. За складних економічних обставин та зростання конкуренції виникає гостра необхідність залучати якомога більшої кількості клієнтів, вкладників, кошти яких є джерелом поповнення ресурсної бази банку, але враховуючи менталітет населення існує велика недовіра до банківської системи з їхнього боку [5; 38].

Головним джерелом ресурсів комерційних банків є залучені та запозичені кошти, які становлять близько 80% від загального обсягу ресурсів, а решта, близько 20% припадає на власний капітал, що в цілому відповідає світовій банківській практиці. Банківська установа залучає депозити клієнтів як на вимогу клієнта, так і на визначений строк. Найбільш стійким ресурсом вважаються саме строкові депозити юридичних осіб, адже в першу чергу – це високі обсяги коштів, а по-друге залучені вони на встановлений строк і попереднього вилучення не передбачають. Дослідники вважають, що у структурі ресурсів повинно перебувати понад 50% строкових коштів для забезпечення фінансової стійкості банку [20].

Структура ресурсів окремих комерційних банків є індивідуальною і залежить від багатьох факторів. Причому аналіз динаміки елементів фінансових ресурсів банківської системи України свідчить про тенденції зменшення питомої ваги власного капіталу банків з одночасним стійким зростанням зобов'язань банку, що, у свою чергу, вказує на зростання обсягів операцій щодо залучення та запозичення коштів [24].

Таблиця 2.2.

Динаміка структури окремих складових пасивів АТ «Ощадбанк»
за 2021 – 2023 роках за часткою [29]

Показник	Роки						Відхилення за часткою	
	2021		2022		2023		2022/ 2021	2023/ 2022
	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Загальна сума власного капіталу:	82 101	27,8	81 737	24,9	76 507	19,4	-3,0	-5,5
Акціонерний капітал	49 725	16,8	49 725	15,1	49 725	12,6	-1,7	-2,5
Резерви переоцінки	2 255	0,8	2 219	0,7	2 876	0,7	-0,1	0,1
Кумулятивна сума курсових різниць	1	0,0	2 537	0,8	3	0,0	0,8	-0,8
Непокритий збиток	30 107	10,2	29 778	9,1	23 891	6,1	-1,1	-3,0
Всього зобов'язань, з них:	213 084	72,2	247 093	75,1	317 811	80,6	3,0	5,5
Кошти банків	7 608	2,6	543	0,2	366	0,1	-2,4	-0,1
Рахунки клієнтів	191 453	64,9	233 940	71,1	302 944	76,8	6,3	5,7
Забезпечення	829	0,3	1 180	0,4	940	0,2	0,1	-0,1
Інші зобов'язання	1 415	0,5	1 897	0,6	2 060	0,5	0,1	-0,1
Кредиторська заборгованість за податком на прибуток	0	0,0	0	0,0	2 953	0,7	0,0	0,7
Інші запозичені кошти	2 818	1,0	2 676	0,8	5 362	1,4	-0,1	0,5
Випущені єврооблігації	7 908	2,7	6 042	1,8	2 936	0,7	-0,8	-1,1

Продовження таблиці 2.2.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Субординований борг	879	0,3	716	0,2	251	0,1	-0,1	-0,2
Всього власного капіталу та зобов'язань	295 185	100	328 830	100	394 319	100	0,0	0,0

Проаналізувавши дані таблиці 2.2 можна до висновку, що більшу частину джерел формування ресурсної бази є зобов'язання, що є характерним для банківських установ, і становили 213 084 млн. грн в 2021 році, 247 940 млн. грн в 2022 році та 317 811 млн. грн в 2023 році.

Частка зобов'язань у структурі пасиву балансу в продовж досліджуваного періоду зростала від 72,2 до 80,6%, тобто збільшилась на 8,5%. Власний капітал навпаки ж має тенденцію до зменшення, в 2021 році частка власного капіталу становила 27,8%, в 2022 – 24,9%, в 2023 році – 19,4%, який відповідно поступово зменшився на 8,5%.

Серед зобов'язань найбільш вагомою часткою впливу на джерела формування становлять кошти розміщені на рахунках клієнтів, що також поступово зростали, впродовж трьох років їхня частка збільшилась з 64,9% до 76,8%, тобто на 12,0%.

Даний ресурс вважається менш надійним способом поповнення зобов'язань банку, на відміну від коштів юридичних осіб, хоча даний ресурс вважається головним джерелом формування пасивів банківських ресурсів, найбільшим його недоліком є те, що навіть якщо вони залучені банком на умовах строковості та передбачає договором вилучення у встановлений час, але згідно положень Цивільного кодексу, дозволяє фізичній особі (вкладнику) зробити це на вимогу достроково. Проте мають суттєву перевагу залишки коштів, що знаходяться на рахунках клієнтів, оскільки банк не сплачує відсоток за користування ними [25].

Серед власного капіталу найбільш вагомою часткою впливу на джерела формування визначається акціонерний капітал банку, частка якого в загальній

структурі поступово зменшувалась від 16,8% до 12,6%, тобто на 4,2% за три досліджуваних роки.

Найменшого впливу на пасив балансу мають резерви переоцінки, які становили 0,8% та зменшились на 0,1%, кумулятивна сума курсових різниць – менше 0,1% (лише в 2022 році – 0,8%), кредиторська заборгованість за податком на прибуток, яка з'явилась в 2023 році в розмірі 2 953 млн. грн (становивши 0,7%), а також субординований борг, який зменшився від 0,3% до 0,1%.

Помітно, що суттєвих змін зазнав розмір непокритого збитку Ощадбанку, що в структурі становив 10,2% в 2021 році, в 2022 році – 9,1%, а в 2023 році – 6,1%.

Отже, можна узагальнити, що протягом досліджуваного періоду зобов'язання мали тенденцію до зростання. Відповідно кошти фізичних осіб в пасивах банку на протязі досліджуваного періоду мали тенденцію до зростання на 12%, що у абсолютному значенні становило 111 491,4 млн. грн.

2.3. Оцінка виконання нормативних вимог НБУ щодо ресурсної бази банку

АТ «Ощадбанк» здійснює моніторинг адекватності капіталу, окрім інших заходів, за допомогою коефіцієнтів, встановлених Базельською угодою 1988 року щодо компонентів капіталу, та коефіцієнтів, що визначені Національним банком України [50].

Національний банк України самостійно встановлює вимоги щодо розміру нормативів обов'язкового резервування, протягом 2021-2023 років ці вимоги змінювались. Відповідно даного порядку, сума коштів, що підлягає обов'язковому резервуванню повинна підлягати зберіганню на кореспондентському рахунку в НБУ, розраховуючись як відсоток від розміру визначених зобов'язань банківської установи за залученими коштами за попередній період резервування.

Відповідно до даних консолідованої фінансової звітності АТ «Ощадбанк» та щорічного звіту Голови наглядової ради цього банку, можна взяти до уваги наступне: протягом 2022-2023 років дана банківська установа дотримувалась нормативів обов'язкового резервування на встановленому Нацбанком рівні, які діяли в межах зазначеного періоду.

У наведеній нижче таблиці 2.3 представлений аналіз нормативів достатності капіталу.

Таблиця 2.3.

Економічні нормативи АТ «Ощадбанк» згідно Постанови НБУ
від 15.02.2018 №11 (зі змінами)

Показник	Нормативне значення	2021	2022	2023
Н1 - регулятивний капітал, тис. грн	не менше 200 млн. грн	18 017 403	19 427 446	27 646 436
Н2 - норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу	не менше 20 %	15,48	14,48	16,57
Н3 - норматив достатності основного капіталу	не менше 7 %	11,83	10,52	8,3
Н4 - норматив миттєвої ліквідності	не менше 20 %	-	-	-
Н5 - норматив поточної ліквідності	не менше 40 %	-	-	-
Н6 - норматив короткострокової ліквідності	не менше 60 %	69,96	0	-
Н7 - норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента	не більше 20 %	27,46	9,79	7,44
Н8 - норматив великих кредитних ризиків	не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу	102,37	80,07	54,91
Н9 - норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами	не більше 20 %	0,36	0,26	0,08
Н11 - норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою	не більше 15 %	0,05	0	0

Проаналізувавши дані таблиці 2.3, варто зауважити, що протягом досліджуваного періоду в АТ «Ощадбанку» були показники, що не відповідали встановленому нормативному значенню. В 2021 році такими показниками були

наступні:

- Н2, значення якого на 4,52% менше, ніж нормативне значення;
- Н7, який перевищив допустимий поріг на 7,46%.

В 2022-2023 роках таким показником залишився Н2 та був на 5,52% менше допустимого значення в 2022 році та на 3,43% менше в 2023 році.

Відповідно до даних таблиці нормативи Н4 та Н5 – не розраховувались для визначення відповідності встановленим НБУ нормативам досліджуваного АТ «Ощадбанк», також в 2023 році не розраховувався норматив короткострокової ліквідності банку (Н6).

Структура капіталу банку представлена акціонерним капіталом, резервами, непокритим збитком та запозиченими коштами. Банк регулярно переглядає структуру капіталу, станом на 31.12.2023 р. АТ «Ощадбанк» дотримався вимог НБУ щодо достатності регулятивного капіталу.

Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2) АТ «Ощадбанк» за 2021-2023 роки для наочності зображено на рисунку 2.2.

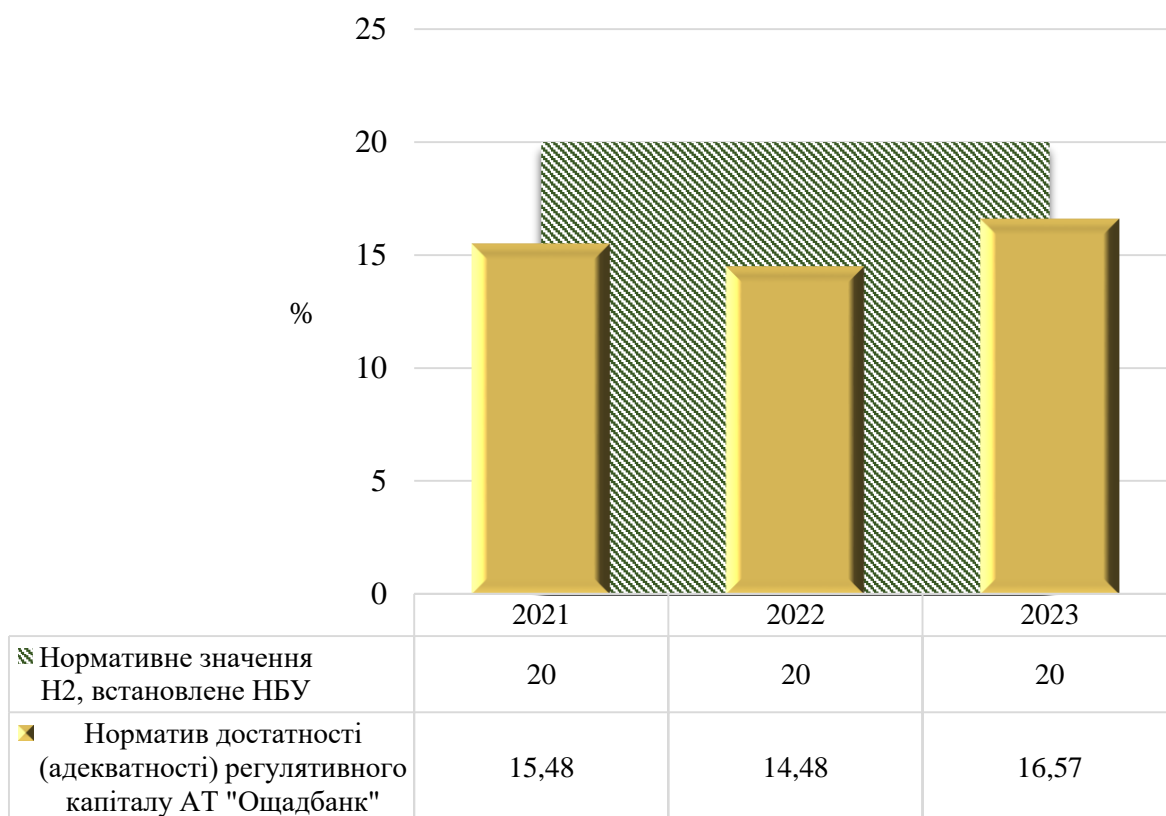

Рис.2.4. Динаміка нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2) АТ «Ощадбанк» за 2020-2023 роки, %.

Ощадбанк має не достатній запас ліквідності й капіталу, показник адекватності регулятивного капіталу Ощадбанку станом на 1 січня 2024 року становив 16,57% при нормативі НБУ 20%.

Норматив достатності основного капіталу банку (НЗ) для наочності зображено на рисунку 2.3.

Станом на 31 грудня 2023 року під готівкові кошти в сумі 92 74 тис. грн, які знаходились у відділеннях банку, що знаходились у відділеннях Банку, в тому числі на окупованих та безконтрольних територіях України, був сформований 100% резерв на відшкодування можливих втрат. Оскільки такі кошти не підлягають визначенню як «грошові кошти та еквіваленти», то вони рекласифікуються як «обмежені до використання грошові кошти та еквіваленти» у інших фінансових активах.

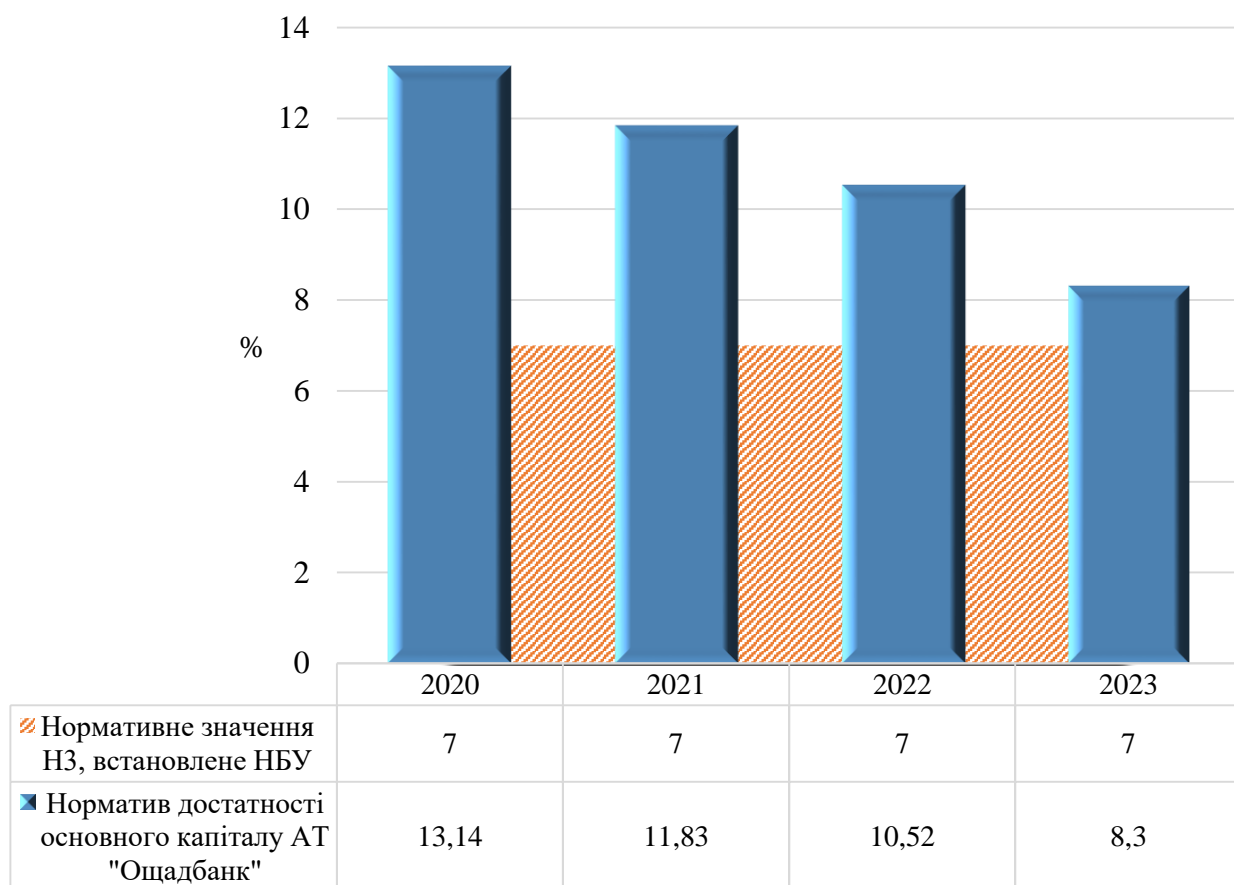

Рис.2.3. Динаміка нормативу достатності основного капіталу (НЗ) АТ «Ощадбанк» за 2020-2023 роки, %.

Переглянувши рисунок 2.3 можна дійти до висновку АТ «Ощадбанк» виконує вимогу НБУ щодо достатності основного капіталу, проте можна помітити чітку тенденцію до зменшення впродовж досліджуваного періоду, що може свідчити про зростання величини позикового капіталу в структурі ресурсів банку. Бачимо, від 2021 року, в якому фактичне значення показника перевищувало нормативне значення НЗ на 4,83%, в 2023 році значення показника НЗ досягло 8,3%, що є дуже близьким до порогового нормативного значення, встановленого НБУ.

В 2020 році значення даного показника практично вдвічі перевищувало значення, що встановлюється НБУ, в наступному році фактичне значення нормативу достатності основного капіталу знизилось на 1,31%, але залишилось на рівні значно вищому від встановленого.

Протягом 2022 року вищезазначений показник зменшився ще на 1,31% та становив 10,52%, що на 3,5% більше від встановленого нормативного значення показника достатності.

В останньому із досліджуваних років, тобто в 2023, показник достатності основного капіталу зменшився ще на 2,22%, максимально наблизившись до мінімального значення, встановленого НБУ.

Окрім виконання нормативів власного капіталу, для будь-якої банківської установи важливим у системі менеджменту, для прийняття виважених рішень є дослідження та оптимізація джерел формування власної ресурсної бази та їх структури.

Така структура власної ресурсної бази повинна бути у першочерговому порядку вирівняна за рахунок наступних заходів у системі менеджменту власного капіталу [30]:

- 1) нарощення власних ресурсів за рахунок повного покриття непокритого негативного підсумку попередніх періодів та формування нерозподіленого прибутку банківської установи. З метою реалізації даного напрямку першочерговим є забезпечення зростання рівня прибутковості діяльності банку, що потребує злагодженої роботи менеджменту власним капіталом із кредитним

та іншими комітетами.

2) вдосконалення діяльності у галузі формування резервних фондів задля захисту від ймовірних небезпек у діяльності та формування високого рівня фінансової безпеки;

3) розвиток інвестиційної галузі функціонування, що забезпечить зростання рівня прибутковості роботи досліджуваного банку, а, відповідно, і нарощення власної ресурсної бази [26; 37].

Згідно з проведеного аналізу, можна дійти до висновку, що невід'ємною складовою функціонування є саме його зобов'язання, адже вони є основним шляхом для забезпечення його ліквідності, фінансової стійкості, платоспроможності та конкурентоздатності, які потребують розвитку системи фінансового контролінгу з метою виявлення помилок, відхилень та ліквідації чи нівелювання ризиків у режимі реального часу.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

3.1. Проблеми та перспективи формування банківських ресурсів в сучасних умовах

На даний момент, кошти залучені на депозитні рахунки банку становили основну частину ресурсної бази АТ «Ощадбанк», а також властиве зростання депозитної бази банку вказує на те, що фінансово-кредитна установа зобов'язана регулярно покращувати депозитну політику з метою збільшення ресурсної бази банку.

Усі проблеми під час використання ресурсної бази банківської установи здебільшого можна розділити на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх джерел проблем належить загальноекономічна ситуація в країні та регіоні. Попередні дослідження надали змогу встановити наступні внутрішні проблеми формування ресурсної бази банків, зокрема в АТ «Ощадбанк»:

- відсутність грамотної та надійної депозитної політики кредитної організації, що призводить до збільшення обсягів депозитів на вимогу;
- низька капіталізація, про що свідчить аналіз виконання нормативів НБУ;
- підвищення частки депозитів юридичних осіб в коштах клієнтів, в тому числі депозитів до запитання;
- низька якість управління в банківській установі;
- потенційна участь банку у Фонді гарантування вкладів фізичних осіб;
- повільний розвиток сучасних банківських технологій тощо [4; 33].

Кожна з вище наведених проблем впливає на джерела, які формують і впливають на ефективне використання ресурсної бази банківської установи.

Наразі для кожного банку існує проблема формування власного капіталу комерційного банку з огляду на посилення регуляторних норм і поетапного впровадження Базель II, III.

З метою грамотного використання ресурсної бази, важливо розробити стратегію, яка виходить з цілей і завдань банку, зазначених у статуті, а також для отримання максимального прибутку і збереження високої банківської ліквідності [34].

Є також проблеми, які варто вирішувати як на мікро-, так і на макрорівнях, а саме:

- завоювання довіри всіх суб'єктів один до одного: населення до банківської системи, банків – до держави;

- створення економічної зацікавленості, з одного боку – в населення щодо збережень заощаджень у банківській системі, а іншого – в банків щодо інвестування залучених коштів у економіку [5; 35].

Невирішеною проблемою досі залишається низький рівень якості надаваних послуг та їх незмінно висока вартість. Одним із показників, що здатний охарактеризувати дану проблему, що створилась є базова облікова ставка, що встановлена Національним банком України. Суть даного показника та його впливу на ринок банківських послуг полягає в тому, що чим вищою є облікова процентна ставка, тим дорожчі кредити, що надаються комерційним банкам. Динаміка даного показника зображена в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Динаміка облікової ставки Національного банку України
в 2020-2024 роках, %

2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік
8,5	7,5	25,0	20,0	13,5

Динаміка облікової ставки НБУ, що представлена в таблиці 3.1, може свідчити про те, що відсутня стабільність в її зростанні чи спаданні, що ситуація

в економіці є досить нестабільною протягом зазначеного періоду і Національний банк намагається з її допомогою контролювати ринок банківських послуг та інших, пов'язаних з ним.

Облікова ставка на користування кредитним капіталом Нацбанку для українських банків – нестабільна і з роками все збільшується, що провокує здорожчання даної послуги для клієнтів банку, як фізичних, так і юридичних осіб та організацій.

За твердженням Дзюблюк О.В.: «У поточній економічній ситуації ефективність депозитної політики також може забезпечуватися завдяки залученню в депозити необхідного обсягу ресурсів, диверсифікованих за сумами, категоріями вкладників і строками депозитів, а також розвитку депозитних операцій за рахунок розширення переліку пропонованих видів депозитів і можливостей розпорядження грошовими коштами, підвищенню якості та культури обслуговування вкладників банку» [22].

Однак банківським установам важливо визначити склад залучених коштів (ресурсів) залежно від їхнього терміну, щоб прибуток, отриманий від їх використання, був якомога вищим, оскільки фактично залучені ресурси, що були залучені протягом тривалого періоду здатні негативно вплинути на ефективність управління банківською установою, в тому числі і АТ «Ощадбанком» ці ресурси в обороті.

З 27 серпня 2022 року Постановою Кабінету Міністрів України №958 було внесені зміни до статуту АТ «Ощадбанк», а саме скасував державні гарантії, які надавалися за вкладками фізичних осіб в ньому. Слідом за цим, Ощадбанк набуває статусу учасника Фонду гарантування вкладів з дня набрання чинності цим законодавчим актом [1].

У статуті Ощадбанку тепер зазначено, що «вклади фізичних осіб, розміщені у Банку, гарантуються в порядку і розмірах, передбачених Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»». Попередня редакція цього пункту передбачала, що вклади фізичних осіб, розміщені у Ощадбанку, гарантуються державою [1; 36].

Детальний аналіз впливу факторів на ресурсну базу банків, визначених за допомогою факторного аналізу АТ «Ощадбанк», дає змогу визначити фактор найбільшого впливу – депозити фізичних осіб.

Головними джерелом використання ресурсної бази є різні форми пасивних операцій банку, тобто залучені кошти (ресурси), отже, його найголовнішим напрямком можна визначити вдосконалення і до її складу входять лише ті банківські операції, які в результаті розміщення в активи сприяють ефективному менеджменту та формуванню її ресурсної бази і банківського прибутку.

До початку повномасштабного вторгнення, поступово виходила з кризового стану, що супроводжувалось скороченням неплатоспроможних банків, зростанням прибутковості діючих, підвищенням рівня капіталізації та спрощенням з боку НБУ процедур докапіталізації та реорганізації банків, результати яких звелись практично на нівець через посилення кризових явищ через початок війни в Україні.

3.2. Шляхи вдосконалення роботи банків в процесі формування ресурсної бази

Підвищення ступеня ефективності менеджменту власної ресурсної бази комерційних банків у актуальних умовах нестабільності економіки та діючими в ній кризовими явищами, відповідно базовим фактором формування стійкої фінансової безпеки банку, забезпечення ліквідності також його безумовної надійності як для вкладника і його коштів, так і для керівництва самого банку, так і для національної економіки країни в цілому [23; 32].

Процес менеджменту власними ресурсами та їх використання повинен бути здійснений на основі обґрунтування та характеру роботи певного комерційного банку методів, інструментів та в першу чергу на базі дослідження та управління несприятливими чинниками впливу та своєчасним і повноцінним

використанням прихованих резервів та можливостей.

У процесі формування фінансових ресурсів банківської установи є необхідним концентруватись на вирішенні питань, що можуть бути пов'язані із формуванням, розподілом та використанням цієї сформованої ресурсної бази банківської установи та існуючих перспектив її функціонування, що становить основу управління фінансовими ресурсами, що забезпечує функціонування банку на належному рівні.

Управлінням фінансовими ресурсами в банку займається фінансовий менеджер, який прийняттям відповідних управлінських рішень, забезпечує вирішення як існуючих тактичних, так і стратегічних завдань, що поставлені для досягнення мети діяльності кожної банківської установи, а саме – отримання прибутку.

Основні напрямки здійснення менеджменту фінансовими ресурсами банку можна розглянути на рисунку 3.1.

Рис.3.1. Основні напрямки діяльності фінансового менеджменту в банку.

Для забезпечення здійснення ефективного менеджменту в банкінгу, необхідним є застосування в управлінській діяльності різного роду забезпечення, в тому числі:

– інформаційне забезпечення, яким виступають законодавчі та нормативні акти, фінансова звітність установи, статистичні дані фінансового характеру, інформація про стан валютного ринку, ринку цінних паперів, аналітичні довідки вітчизняних та міжнародних рейтингових агенств та фінансових аналітиків, що працюють у сфері банківських послуг;

– технічне забезпечення, що має в основі використання сучасних модернізованих комп'ютерних мереж, телекомунікаційних систем, відповідне програмне забезпечення, що дає змогу пришвидшити та покращити процес прийняття управлінських рішень щодо формування необхідного обсягу ресурсної бази банку на всіх етапах;

– правове забезпечення, серед якого є нормативно-законодавчі акти, листи та рекомендації податкової служби та Національного банку України, а також постанови Наглядової ради банку.

Важливо розуміти, що формування необхідного обсягу та структури ресурсної бази залежать від безлічі факторів, в тому числі загальної ефективності діяльності банку. «Ефективність діяльності банку» найчастіше розкривають через оцінку показників продуктивності та фінансового результату від діяльності, з динамікою структури якого в 2022 – 2023 роках можна ознайомитись в додатку Д.

Одним із можливих шляхів збільшення ефективності діяльності банку є застосування інноваційних технологій в банкінгу. Впровадження інноваційних технологій у банківській сфері є необхідним для забезпечення конкурентоспроможності та відповідності сучасним стандартам.

Сучасний банкінг сильно змінився під впливом технологічних інновацій, і банкам необхідно адаптуватися до цих змін, щоб залишатися на ринку та задовольняти потреби клієнтів.

Забезпечуючи інноваційними технологіями більшу швидкість, ефективність та безпеку використання ресурсів, банки можуть підвищити свою конкурентоспроможність, забезпечити більш якісне обслуговування клієнтів та наростити свої ресурси.

На рисунку 3.2 зображено новітні та існуючі види інноваційних технологій, що можуть бути застосовані в банкінгу в умовах діючого воєнного стану [17; 18].

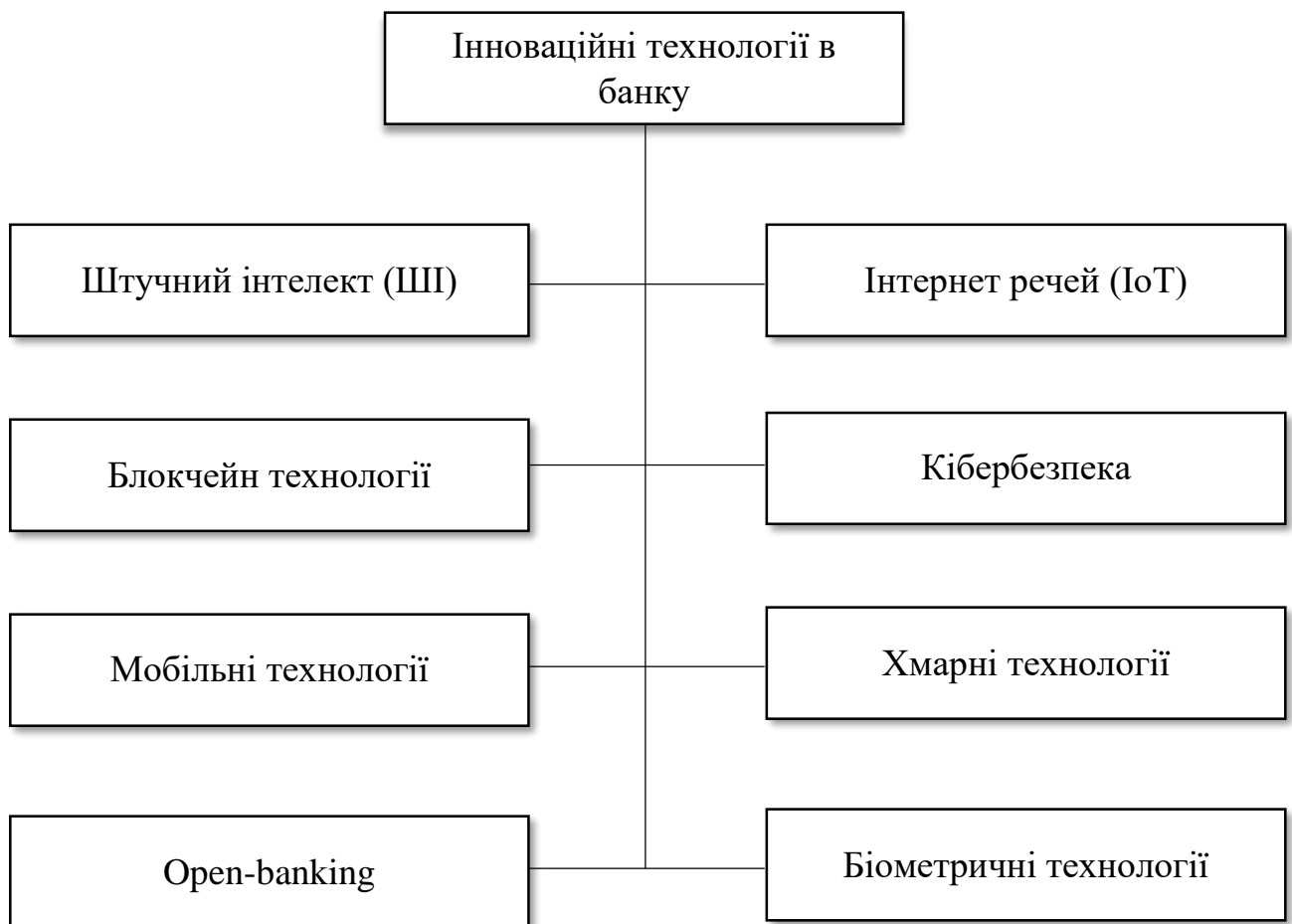

Рис. 3.2. Інноваційні технології в банківській діяльності в умовах діючого воєнного часу [17; 18].

Для того щоб зрозуміти, які переваги можуть надати інноваційні технології впроваджені в діяльність банку в умовах воєнного стану варто детальніше розібрати кожен із представлених видів в рисунку 3.2.

Використання штучного інтелекту дозволить банкам знизити витрати на оплату праці та підвищити точність прийняття рішень, зменшивши вплив «людського фактору» на прийняті рішення в частині існуючого ризику допущення помилок та шахрайства. Обробка даних з ШІ значно пришвидшиться, що наблизить банківську послугу до споживача в часовому відрізку. ШІ надасть змогу підвищити рівень персоналізації фінансових послуг, що так би мовити, «зблизить» банк з його клієнтом, роблячи банківський продукт більш унікальним та популярним, оскільки алгоритми можуть аналізувати історію клієнта та робити рекомендації [31].

Використання блокчейн-технологій в банківській сфері забезпечує більшу безпеку та прозорість фінансових операцій, а також чудово доповнює функції ШІ: блокчейн дозволяє безпосередньо проводити фінансові та інші операції між учасниками мережі без посередництва сторонніх інституцій, що сприяє зниженню витрат та ризиків, проводячи транзакції швидко та цілодобово, що дозволяє банкам підвищити ефективність своїх послуг.

Мобільні технології (додатки) роблять банкінг більш доступним для клієнтів та сприяють зниженню витрат на фізичні відділення, адже клієнти можуть здійснювати банківські операції та перевіряти стан своїх рахунків у будь-який час та будь-де через мобільний додаток або онлайн-банкінг, зменшуючи витрати на оренду приміщення, утримання персоналу та інфраструктуру, натомість цифрові канали дозволяють банкам скоротити більшу частину цих витрат [8].

На думку Лойко Валерії Вікторівни варто вказати наступне: «Доцільно виділити основні види інновацій, які розроблено та впроваджено у банківську сферу в останні роки: продуктові інновації: платежі в реальному часі, мобільні платежі, безкарткові платежі, безконтактні платежі; дистанційне банківське кредитування, платіжний мінітермінал, онлайн-продукти); процесні (технологічні) інновації: хмарні сховища даних, хмарні обчислення – обробка Big Data, відкритий банкінг – API, інтелектуальний аналіз існуючих банківських даних, VaaS – банкінг як послуга, технологія блокчейн; ринкові інновації:

everyday banking, цифрове банківське обслуговування у форматі 24/7 за допомогою соціальних мереж, безпека банківської діяльності, маркетингові інновації» [14].

Як фактор, що впливає на формування ресурсів, постійний доступ до банківських послуг та можливість здійснення транзакцій 24/7 вже не є інновацією, але загальноприйнята послуга банків. Проте банки йдуть далі на зустріч своїм клієнтам, пропонуючи здійснювати зв'язок із адміністратором та тех-підтримкою банку зі своїми клієнтами через будь-які онлайн медіа такі, як WeChat, Facebook Messenger, Google Hangouts, оскільки на сучасному етапі соціальні мережі використовуються здебільшого із ціллю роз'яснення клієнтам питань наявності, впровадження нових та застосування вже постійних банківських продуктів і технологій [29].

Зміни в цифрових сервісах можуть бути впроваджені швидше, що дозволяє банкам краще реагувати на потреби клієнтів та зміни на ринку. Мобільні додатки дозволяють банкам збирати дані про поведінку клієнтів і надавати персоналізовані рекомендації та послуги. Розвиток цифрових каналів обслуговування клієнтів перетворює процес банкінгу на більш сучасний і доступний сервіс [6].

Кібербезпека стає важливою складовою для банківських установ у контексті інноваційних технологій та особливо в умовах діючого на території України воєнного стану, оскільки вони стають мішенню для здійснення кібератак, через такі інновації, як цифрові канали обслуговування, всеможливі мобільні додатки.

Проблемі кібербезпеки банківського сектору має приділятися достатньо належної уваги, оскільки банки володіють конфіденційними даними своїх клієнтів. Кібератаки можуть призвести до втрати персональних даних та внаслідок – довіри клієнтів та до фінансових втрат, пов'язаних з відновленням послуг та компенсацією клієнтам. Банки повинні інвестувати в свою кібербезпеку, розробляти новітні стратегії захисту та навчати власний персонал

залучаючи до даного процесу, щоб відповідати на потенційні загрози кібербезпеці [21].

Сучасний інтернет-банкінг – це ціла фінансова система, в якій основною роллю наділені мобільні додатки, адже від в даній сфері залишається основним інструментом, що направлений на реалізацію більшості банківських та інших особливих розрахункових операцій банку.

Проте, як і інші інформаційні технології, інтернет-банкінг має свої слабкі сторони, над укріпленням яких необхідно працювати. Для мінімізації таких ризиків та оптимізації негативних сторін для цього варто вживати певних заходів безпеки, а саме:

- перевірка встановлення з'єднання з конкретним сервером банківської установи;
- використання лише ліцензованих версій систем антивірусного захисту від несанкціонованого доступу та програм-шпигунів;
- забезпечення захищеності місця чи файлу, де зберігаються персональні дані клієнтів, що користуються даною послугою.

Багато вітчизняних експертів стверджують, що попри впроваджені технологічні інновації, домінуючу роль у майбутньому все ж будуть відігравати інновації соціальні, зокрема на думку Башкирцевої Тетяни: «Впровадження банківських інновацій у роботу банку супроводжується як економічним так і соціальним ефектами. Розробкою банківських інновацій займаються як самі банки так і сім професійних світових банківських лабораторій більшість з яких розташована у США. Банківська інновація перестає бути інновацією при масовому та постійному її використанні і переходить до стану стандартної банківської операції. Термін життя банківської операції значно довший, ніж банківської інновації, а також українським банкам доведеться також вчитися ставити своїх клієнтів на перше місце в пріоритетності своїх цілей і налагоджувати тісніші взаємозв'язки» [18].

На превеликий жаль, практика фінансових інвестицій в Україні, що реалізовані державними банками залишається незначною. У той же час значна

питома вага інноваційних ініціатив існує в сегменті комерційних банків. Що призведе до того, що українські банки будуть змушені вчитись ставитись до власних клієнтів, як до першочергових у пріоритетності власних цілей та налагоджувати більш тісні взаємозв'язки , звернувши увагу на процес цифровізації економіки та суспільства [23].

Отже, застосування інноваційних підходів в банківському секторі не лише допомагає більш ефективно використовувати ресурси, їх позитивний економічний, соціальний і стратегічний ефект, що проявляється як у зовнішньому середовищі, але і є важливою умовою для стійкого розвитку у цифровій епосі. Дозволяє банкам: підвищувати конкурентоспроможність, знижувати витрати, залучати найкращих фахівців, покращувати безпеку, розширювати свій вплив на ринку для стабільного розвитку і зміцнення конкурентної позиції.

ВИСНОВКИ

Доки в нашій країні система кредитних відносин не налагодилась і не стабілізувалась, проблеми комерційних банків щодо формування ресурсної бази будуть залишатися незмінними. Беручи до уваги те, що вклади населення є найдешевшим залученим банківським ресурсом, необхідно забезпечити втілення та поширення практики безготівкових розрахунків між фізичними особами – вкладниками, що супроводжується реалізацією грошової функції накопичення завдяки вкладенням їх на рахунки в банках, для чого важливим є результативність подолання недовіри населення України до діючої банківської системи [7].

Залучення коштів, як ресурсу, за допомогою емісії цінних паперів, не дасть остаточного вирішення проблеми формування ресурсної бази банківських установ, що провокує множинні випадки банкрутства комерційних банків, які володіють значною частиною всього капіталу діючої банківської системи, з чого слідує наступне: управління банківськими ресурсами позначає не лише розміщення та залучення маси грошового ресурсу, а також і визначає оптимальну структуру джерел створення необхідного для конкретного банку ресурсу, оскільки він повинен підтримувати необхідне співвідношення між власними та залученими коштами.

Аналіз основних показників АТ «Ощадбанк» на 2021-2023 рр. показав, що за досліджуваний період спостерігається зменшення непокритого збитку на 6 215 496 тис. грн. У 2022 році відбулося скорочення даного показника на 4,1%.

За 2011-2023 роки спостерігаємо негативну динаміку власного капіталу банку. За досліджуваний період він зменшився на 8,4%. Статутний капітал був стабільною величиною протягом аналізованого періоду і становить 49 472 840 тис. грн.

Варто підкреслити, що не всі нормативи достатності капіталу АТ

«Ощадбанк» відповідають рекомендованим значенням НБУ, що є негативним фактором для формування достатньої ресурсної бази.

Згідно з даними консолідованої звітності: «Низка змін у регулюванні в частині розрахунку нормативів достатності власних коштів негативно вплинули на достатність капіталу банківських установ. У зв'язку з посиленням контролю з боку НБУ, з ринку банківських послуг продовжують виводитися кредитні організації з незадовільним фінансовим станом» [25].

Проведений аналіз дозволив нам зробити певні висновки:

- недостатньо розвинене банківське законодавство, так як основними проблемами банківської системи є – неповна відповідність комерційних банків прийнятим міжнародним стандартам, а також велика кількість різних поправок, які постійно вносяться до законодавчих актів, що стосуються банківської діяльності;

- банківські установи, що мають невеликий потенціал акумулювання ресурсів, зобов'язані змінювати власну політику щодо збільшення своєї ресурсної бази;

- комерційні банки повинні посилити роботу в напрямку залучення дрібних вкладників;

- особливу увагу варто звернути на лізинг, адже на сьогоднішній момент багато підприємств не мають коштів для закупівлі обладнання за повною вартістю, особливо імпортного, але у них цілком вистачить коштів для виплати лізингових платежів. Використання лізингу особливо необхідне банківським установам, адже за останні декілька років спостерігалось постійне зниження рівня капіталовкладень;

- банківським установам необхідно вводити у свою діяльність новітні технології, включно з пластиковими картками та торгівлею через нові дилінгові системи, для ефективного використання кредитних ресурсів;

- для успішного провадження банківської діяльності варто використовувати централізований метод управління ресурсами та розраховувати критерії ефективного управління ресурсами банку.

Ресурсна база, як мікроекономічний фактор, має прямий вплив на ліквідність і платоспроможність комерційного банку. Самі масштаби діяльності комерційного банку, а отже і розміри доходів, які він отримує, сильно залежить від розмірів тих ресурсів, які банк знаходить на ринку позикових і депозитних ресурсів, з чого виникає конкурентна боротьба між банками за залучення ресурсів.

Ефективне використання ресурсів стає ключовим фактором успіху кожної банківської установи. В умовах воєнного стану, що діє на території України, банкам потрібно швидко адаптуватися до змін у економічному секторі, постійно проводити оптимізацію своїх ресурсів та переорієнтацію на нові потреби клієнтів. Саме через впровадження інноваційних технологій вдасться швидко пристосуватися до нових обставин, мінімізувати витрати і залишитися конкурентоздатним.

Отже, структура ресурсної бази АТ «Ощадбанк» відповідає нормі та є рекомендованою для подальшої діяльності банківської установи. Однак, «надмірна кількість залучених коштів (ресурсів) посилює ризик втрати банківської ліквідності та підвищує ймовірність неплатоспроможності, також переважання у складі банківських ресурсів власних коштів (капіталу) банку також не можна однозначно назвати позитивним явищем» [10].

Зважаючи на вищевикладене, АТ «Ощадбанк» може бути рекомендовано регулярно здійснювати оптимізацію структури банківських ресурсів з метою ефективного використання пасивів банку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про внесення змін до Статуту акціонерного товариства “Державний ощадний банк України” : Постанова Каб. Міністрів України від 20.11.2019 р. № 949. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/949-2019-п#Text> (дата звернення: 05.05.2024).
2. Закон України про банки і банківську діяльність. Київ, 1998. 24 с.
3. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text> (дата звернення: 09.03.2024).
4. Kaziuka N. P., Sheketa Y. Y. Напрями та резерви повоєнного відновлення економіки України. The actual problems of regional economy development. 2022. Т. 2, № 18. С. 255–264. URL: <https://doi.org/10.15330/apred.2.18.255-264> (дата звернення: 06.05.2024).
5. Гринчишин Я. М., Лука П. В. Власний капітал банку: функції і необхідність регулювання. Сучасні наукові погляди на механізми розвитку міжнародних відносин та ринкової економіки. 2023. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-325-8-25> (дата звернення: 06.05.2024).
6. Депозитна політика банку / О. В. Глущенко та ін. Agrosvit. 2023. № 24. С. 42–48. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2023.24.42> (дата звернення: 06.05.2024).
7. Єрмошкіна О. В., Манякіна Т. О. Моделювання стратегії банку в умовах невизначеності. Efektyvna ekonomika. 2023. № 11. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.11.31> (дата звернення: 06.05.2024).
8. Капітула С. В., Животова Д. Сучасні аспекти управління ліквідністю комерційного банку. Перспективи стабільного економічного розвитку та економічної безпеки: світовий досвід та вітчизняні реалії. 2023. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-335-7-25> (дата звернення: 06.05.2024).

9. Погорільська В. В. Основні показники ефективності управління капіталом банку. Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку в контексті євроінтеграції України. 2023. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-323-4-35> (дата звернення: 06.05.2024).
10. Черкес Д. Л. Фінансове планування та бюджетування в банку. Реформування фінансово-економічної системи країни в контексті міжнародного співробітництва. 2023. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-336-4-50> (дата звернення: 06.05.2024).
11. NBU'S influence on economic growth through bank capital regulations / L. Sus та ін. Scientific horizons. 2020. Т. 93, № 8. С. 47–56. URL: <https://doi.org/10.33249/2663-2144-2020-93-8-47-56> (дата звернення: 06.05.2024).
12. Sus L. V., Sus Y. Y. The NBU economic standards as an instrument for regulating the banking activities. Business inform. 2021. Т. 3, № 518. С. 119–126. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-3-119-126> (дата звернення: 06.05.2024).
13. Мироненко М. Ю. Напрями забезпечення ефективного процесу формування ресурсної бази банків. Причорноморські економічні студії. 2018. №25. URL: http://bses.in.ua/journals/2018/25_2018/36.pdf (дата звернення: 01.04.2024).
14. Мудра Р. Р. Ефективність функціонування банків України на ринку банківських продуктів і послуг. Економіка і суспільство. 2018. № 17. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-17-85> (дата звернення: 01.04.2024).
15. Домбровська Л. В., Потриваєва В. К. Сучасні тенденції в управлінні ресурсами комерційних банків України. Інвестиції: практика та досвід. 2018. №21. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/21_2018/9.pdf (дата звернення: 01.04.2024).
16. Стащук О. В., Мартинюк Р. Специфіка застосування когнітивних технологій та штучного інтелекту в сучасній банківській діяльності. Економічний форум. 2021 № 1(3). DOI: <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2021-3-19> (дата звернення: 01.04.2024).

17. Пучок М. С., Нетребчук Л. О. Технології інтернету у роботі фінансових установ. Актуальні проблеми та перспективи розвитку України в галузі управління та адміністрування: ініціативи молоді. Харків : ДБТУ. 2022. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/12898> (дата звернення: 01.04.2024).
18. Владика Ю., Приступко А. Інноваційні технології в банкінгу як спосіб підвищення ефективності використання ресурсів банківської установи. *Економіка та суспільство*. 2023. № 56. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-39> (дата звернення: 07.05.2024).
19. Вступив у дію закон про стовідсоткове гарантування вкладів фізичних осіб, у рамках якого Ощадбанк приєднався до ФГВФО. URL: <https://www.oschadbank.ua/news/vstupiv-u-diu-zakon-pro-stovidsotkove-garantuvanna-vkladiv-fizicnih-osib-u-ramkah-akogo-osadbank-priednavsa-do-fgvfo> (дата звернення: 07.05.2024).
20. Грошовий ринок. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/money-market> (дата звернення: 07.05.2024).
21. Загинайлов Д. А. Управління витратами банку : master's thesis. 2020. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/81782> (дата звернення: 07.05.2024).
22. Заріцька А. І. Управління ліквідністю банку : master's thesis. 2020. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/81839> (дата звернення: 07.05.2024).
23. Інституційний репозитарій відкритого доступу представників Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. *ARCher*. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/> (дата звернення: 07.05.2024).
24. Острик О. В. Формування фінансової стратегії АТ « Ощадбанк» в системі управління економічною безпекою : магістерська робота. 2020. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/3100> (дата звернення: 07.05.2024).
25. Островський В. В. Фінансові ресурси банку: оцінка та оптимізація їх

структури : thesis. 2021. URL: <http://local.lib/diploma/Ostrovsky.pdf> (дата звернення: 07.05.2024).

26. Петрик І. Й. Створення та продаж перехідного банку як спосіб приведення діяльності неплатоспроможного банку до вимог економічних нормативів. *Проблеми законності*. 2020. Вип. 148. С. 87–95.

27. Правління та наглядова рада банку АТ Ощадбанк. *Офіційний сайт АТ Ощадбанк*. URL: <https://www.oschadbank.ua/pravlinna-ta-nagladova-rada-banku> (дата звернення: 01.05.2024).

28. Про затвердження Положення про встановлення пруденційних нормативів, що є обов'язковими для дотримання небанківськими надавачами платіжних послуг, та визначення методики їх розрахунку : Постанова Нац. банку України від 25.08.2022 р. № 190 : станом на 14 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0190500-22#Text> (дата звернення: 07.05.2024).

29. Тохтарова І. М. Електронні ресурси та сервіси як інструменти підвищення ефективності державної регуляторної політики. *Теорія та практика державного управління та місцевого самоврядування*. 2020. № 1. URL: <https://doi.org/10.35546/kntu2308-8834/2020.1.13> (дата звернення: 10.06.2024).

30. Чавуненко С. А. Цифрова трансформація філіалів банку. *Економіка країни і регіонів в умовах воєнного стану та аспекти повоєнного відновлення*. 2023. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-297-8-24> (дата звернення: 10.06.2024).

31. A critical legal analysis of commercial bank money. *Law and world*. 2023. Т. 9, № 1. С. 50–69. URL: <https://doi.org/10.36475/9.1.5> (дата звернення: 10.06.2024).

32. Altunbaş Y., Thornton J., Uymaz Y. Money laundering and bank risk: evidence from U.S. banks. *International journal of finance & economics*. 2020. URL: <https://doi.org/10.1002/ijfe.2044> (дата звернення: 10.06.2024).

33. Azharbayeva A. Y., Abdinova M. K. Управление кредитными рисками ао «народный банк»: проблемы и пути решения. *International journal of information and communication technologies*. 2024. Т. 4, № 3(15). С. 8–23. URL: <https://doi.org/10.54309/ijict.2023.15.3.001> (дата звернения: 10.06.2024).
34. Bankers I. O. Banking for profits: the efficient use of resources : cambridge seminar 1972. (s.l.) : The Institute, 1972.
35. Bank M., Lawrenz J. Deposit finance as a commitment device and the optimal debt structure of commercial banks. *European financial management*. 2013. Т. 19, № 1. С. 14–44. URL: <https://doi.org/10.1111/j.1468-036x.2012.566.x> (дата звернения: 10.06.2024).
36. Central banks, base money and the money supply. *The financial system, financial regulation and central bank policy*. P. 258–278. URL: <https://doi.org/10.1017/9781139565172.013> (date of access: 10.06.2024).
37. Chentsov V. V., Hryhorash O. V. Indicative self-cost as a factor in the formation of the educational services market: the regional aspect (example of specialty 072 «finance, banking and insurance»). *Business inform*. 2023. Vol. 2, no. 541. P. 123–129. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-2-123-129> (date of access: 10.06.2024).
38. Gankova-Ivanova Z., Turova L. Modern digital technologies of the banking system : thesis. 2021. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/54574> (date of access: 10.06.2024).
39. Hao N. Q., Dao K. A., Thu N. H. The determinants of bank profitability of vietnamese commercial banks. *19th international bata conference for ph.d. students and young researchers*. 2023. URL: <https://doi.org/10.7441/dokbat.2023.18> (date of access: 10.06.2024).
40. Howard S. E. Business development for bankers: an evaluation study. 1990. URL: https://scholarlycommons.pacific.edu/uop_etds/3189 (дата звернения: 10.06.2024).
41. Ibrahim P. A. Commercial bank finance for SMEs and credit portfolio of commercial banks in India. *International journal of indian culture and business*

management. 2021. Vol. 24, no. 1. P. 1.

URL: <https://doi.org/10.1504/ijicbm.2021.117885> (date of access: 10.06.2024).

42. Ierokhin S., Pidburnii V. Управління фінансовими ресурсами банку в сучасних умовах на прикладі ат кб «приватбанк». *Actual problems of economics*. 2023. Т. 1, № 259. С. 35–42. URL: <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2023-1-259-35-42> (дата звернення: 10.06.2024).

43. Ierokhin S., Pidburnii V. Управління фінансовими ресурсами банку в сучасних умовах на прикладі ат кб «приватбанк». *Actual problems of economics*. 2023. Т. 1, № 259. С. 35–42. URL: <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2023-1-259-35-42> (дата звернення: 10.06.2024).

44. Marchenko A. A., Марченко А. О. S.W.I.F.T. international banking system : thesis. 2021. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/51707> (date of access: 10.06.2024).

45. Marques B. d. V. e. S. P. 'One size does not fit all': linking the diversity of business models to performance and resilience in the banking sector : doctoral thesis. 2021. URL: <https://hdl.handle.net/10216/133236> (дата звернення: 10.06.2024).

46. Oleiwi H. Z. Relationship between bank deposits and profitability of commercial banks (practical example of jordan commercial bank). *8th international conference on contemporary problems in the development of economic, financial and credit systems (DEFCS 2020)*, м. Belgorod, Russia, 9–11 верес. 2020 р. Paris, France, 2020. URL: <https://doi.org/10.2991/aebmr.k.201215.010> (дата звернення: 10.06.2024).

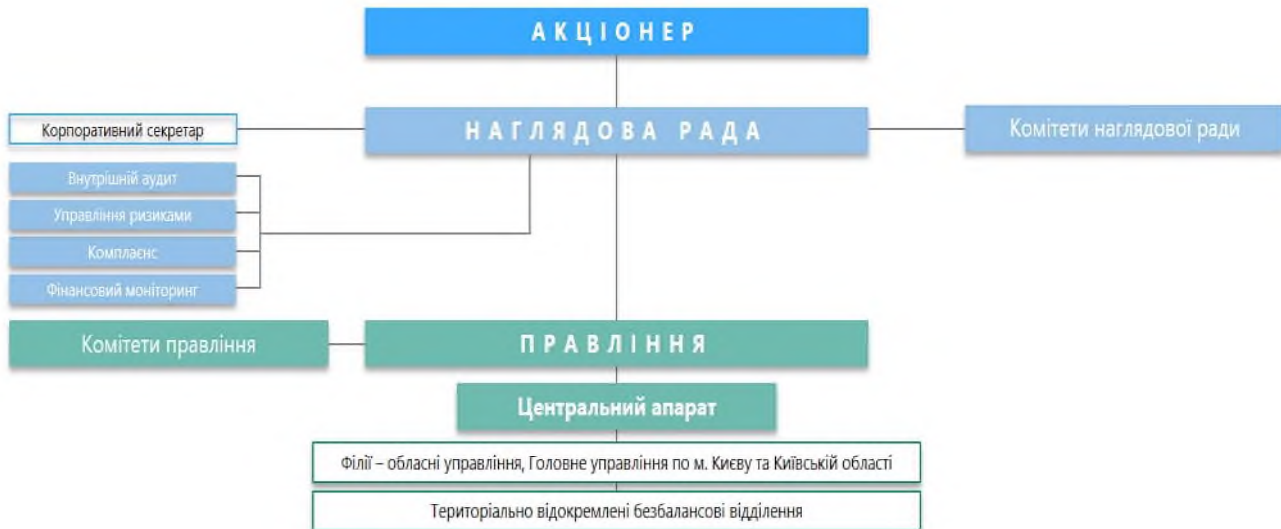
47. Sang Tang My, Anh Nguyen Quoc. Bank capital and bank profitability of vietnam commercial banks. *International journal of business and society*. 2023. Т. 24, № 1. С. 56–65. URL: <https://doi.org/10.33736/ijbs.5601.2023> (дата звернення: 10.06.2024).

48. Sousa D. J. F. d. Key account management in the banking sector. customer-key account manager relationship quality, its drivers and outcomes : doctoral thesis. 2021. URL: <https://hdl.handle.net/10216/133240> (дата звернення: 10.06.2024).

49. Wray L. R. Commercial banks, the central bank, and endogenous money. *Journal of post keynesian economics*. 1992. Т. 14, № 3. С. 297–310. URL: <https://doi.org/10.1080/01603477.1992.11489900> (дата звернення: 10.06.2024).

50. Фінансова звітність АТ Ощадбанк. *Офіційний сайт АТ "Ощадбанк"*. URL: <https://www.oschadbank.ua/finansova-zvitnist> (дата звернення: 07.05.2024).

Організаційна структура Ощадбанку станом на 31.12.2023

Відомості про остаточних ключових учасників у структурі власності банку станом на 01 січня 2024 року

акціонерне товариство “Державний ощадний банк України”

01023, м. Київ, вул. Госпітальна, 12г

№ з/п	Прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи або повне найменування юридичної особи	Тип особи	Чи є особа власником істотної участі в банку	Інформація про особу	Участь особи в банку, %			Опис взаємозв'язку особи з банком
					пряма	опосередкована	сукупна	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Держава в особі Кабінету Міністрів України	Д	ТАК	Україна, 01008, м.Київ, вул.Грушевського 12/2.	100	-	100	Акціонер банку.

Голова правління
(посада уповноваженої банком особи)

15.01.2024
(дата)

_____ (підпис)

Бобришева Вікторія Володимирівна
(прізвище та ініціали виконавця)

Наумов Сергій Володимирович
(прізвище та ініціали)

(044) 247-86-70
(телефон виконавця)

Відомості про власників істотної участі в банку станом на 01 січня 2024 року

акціонерне товариство “Державний ощадний банк України”
01023, м. Київ, вул. Госпітальна, 12Г

№ з/п	Прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи або повне найменування юридичної особи	Тип особи	Тип істотної участі	Інформація про особу	Опис взаємозв'язку особи з банком
1	2	3	4	5	6
1.	Держава в особі Кабінету Міністрів України	Д	П	Україна, 01008, м.Київ, вул.Грушевського 12/2.	Акціонер банку.Частка в статутному капіталі -100%.

Голова правління
(посада уповноваженої банком особи)

15.01.2024
(дата)

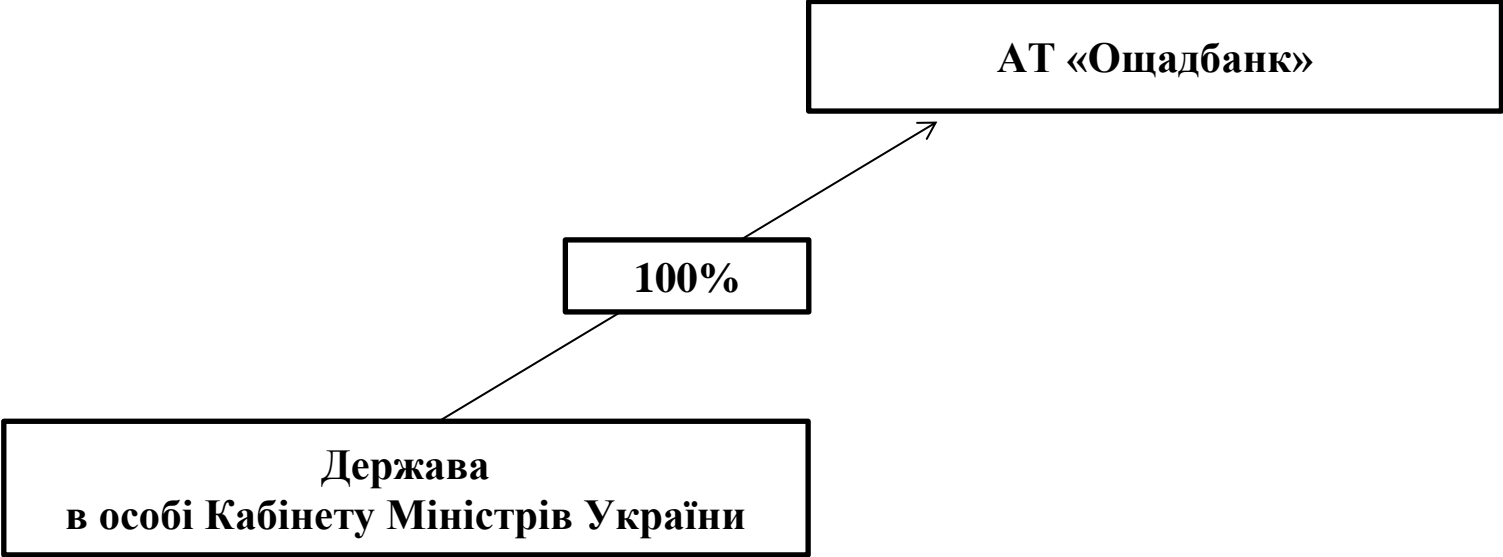
(підпис)

Бобришева Вікторія Володимирівна
(прізвище та ініціали виконавця)

Наумов Сергій Володимирович
(прізвище та ініціали)

(044) 247-86-70
(телефон виконавця)

Схематичне зображення структури власності АТ «Ощадбанк» станом на 01 січня 2024 року

Голова правління

(підпис)

С.В.НАУМОВ

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ"

КОНСОЛІДОВАНИЙ ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН
СТАНОМ НА 31 ГРУДНЯ 2022 РОКУ
(у тисячах гривень)

	Примітки	31 грудня 2022 року	31 грудня 2021 року
Активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	11	28 376 712	19 001 319
Кредити, надані клієнтам	12	83 215 595	74 754 086
Інвестиції	13	143 398 851	128 686 039
Інвестиційна нерухомість	14	626 789	633 099
Основні засоби	15	6 521 344	6 947 115
Нематеріальні активи	15	2 106 476	2 049 509
Передплата з податку на прибуток		470 943	417 175
Інші фінансові активи	16	1 319 773	468 886
Інші нефінансові активи	16	3 237 587	2 014 206
Всього активів		269 274 070	234 971 434
Зобов'язання та власний капітал			
Зобов'язання			
Кошти банків	17	543 326	7 608 283
Рахунки клієнтів	18	233 940 309	191 452 639
Випущені єврооблігації	19	6 041 534	7 908 096
Інші запозичені кошти	20	2 676 153	2 818 312
Забезпечення	21	1 179 977	829 107
Інші фінансові зобов'язання	21	606 965	534 499
Інші нефінансові зобов'язання	21	1 290 000	880 297
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	9	97 833	173 704
Субординований борг	22	716 442	878 960
Всього зобов'язань		247 092 539	213 083 897
Власний капітал			
Акціонерний капітал	23	49 724 980	49 724 980
Непокритий збиток		(29 777 746)	(30 106 919)
Резерв переоцінки будівель		1 473 482	1 564 504
Кумулятивна сума курсових різниць		2 537	1 469
Резерв переоцінки за фінансовими активами, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		60 894	146 089
Резерв переоцінки інвестицій в інструменти капіталу, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		684 601	544 219
Неконтрольована частка участі		12 783	13 195
Всього власного капіталу		22 181 531	21 887 537
Всього зобов'язань та власного капіталу		269 274 070	234 971 434

Від імені Правління

С.В. Наумов
Голова Правління
18 липня 2023 року

Г.С. Костенко
Головний бухгалтер
18 липня 2023 року

Виконавці: Рибалка О.В., 537-47-75; Заднепровський К.Г., 537-47-84

Примітки на сторінках 8-103 є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ»

КОНСОЛІДОВАНИЙ ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН СТАНOM НА 31 ГРУДНЯ 2023 РОКУ (у тисячах гривень)

	Примітки	31 грудня 2023 року	31 грудня 2022 року
Активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	11	65 850 018	28 376 712
Кредити, надані клієнтам	12	89 109 019	83 215 595
Інвестиції	13	173 447 680	143 398 851
Інвестиційна нерухомість	14	542 598	626 789
Передплата з податку на прибуток		62 772	470 943
Відстрочені активи з податку на прибуток	9	865 374	-
Основні засоби	15	10 208 797	6 521 344
Нематеріальні активи	15	2 465 154	2 106 476
Інші фінансові активи	16	746 511	1 319 773
Інші нефінансові активи	16	3 237 800	3 237 587
Всього активів		346 535 723	269 274 070
Зобов'язання та власний капітал			
Зобов'язання:			
Кошти банків	17	366 363	543 326
Рахунки клієнтів	18	302 944 010	233 940 309
Забезпечення	21	939 501	1 179 977
Інші фінансові зобов'язання	21	608 667	606 965
Інші нефінансові зобов'язання	21	1 450 879	1 289 951
Кредиторська заборгованість за податком на прибуток		2 953 486	49
Інші запозичені кошти	20	5 361 909	2 676 153
Випущені єврооблігації	19	2 935 584	6 041 534
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	9	-	97 833
Субординований борг	22	250 816	716 442
Всього зобов'язань		317 811 215	247 092 539
Власний капітал:			
Акціонерний капітал	23	49 724 980	49 724 980
Резерв переоцінки будівель		1 985 382	1 473 482
Резерв переоцінки за фінансовими активами, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		9 730	60 894
Резерв переоцінки інвестицій в інструменти капіталу, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		880 862	684 601
Кумулятивна сума курсових різниць		2 701	2 537
Непокритий збиток		(23 891 423)	(29 777 746)
Неконтрольована частка участі		12 276	12 783
Всього власного капіталу		28 724 508	22 181 531
Всього зобов'язань та власного капіталу		346 535 723	269 274 070

Від імені Правління

С.В. Наумов
Голова Правління

16 квітня 2024 року

М.С. Демкович
В.о. головного бухгалтера

16 квітня 2024 року

Виконавці: Рибалка О.В., 537-47-75, Заднепровський К.Г., 537-47-84

Додаток 4
до постанови Правління
Національного банку України
15.02.2018 №11
(зі змінами)

Економічні нормативи та ліміти відкритої валютної позиції, розрахунок яких передбачено Інструкцією № 368 та Положенням №290 станом на 01 січня 2024 року

(за даними файлу 01X до проведення коригуючих проводок за грудень 2023 року)

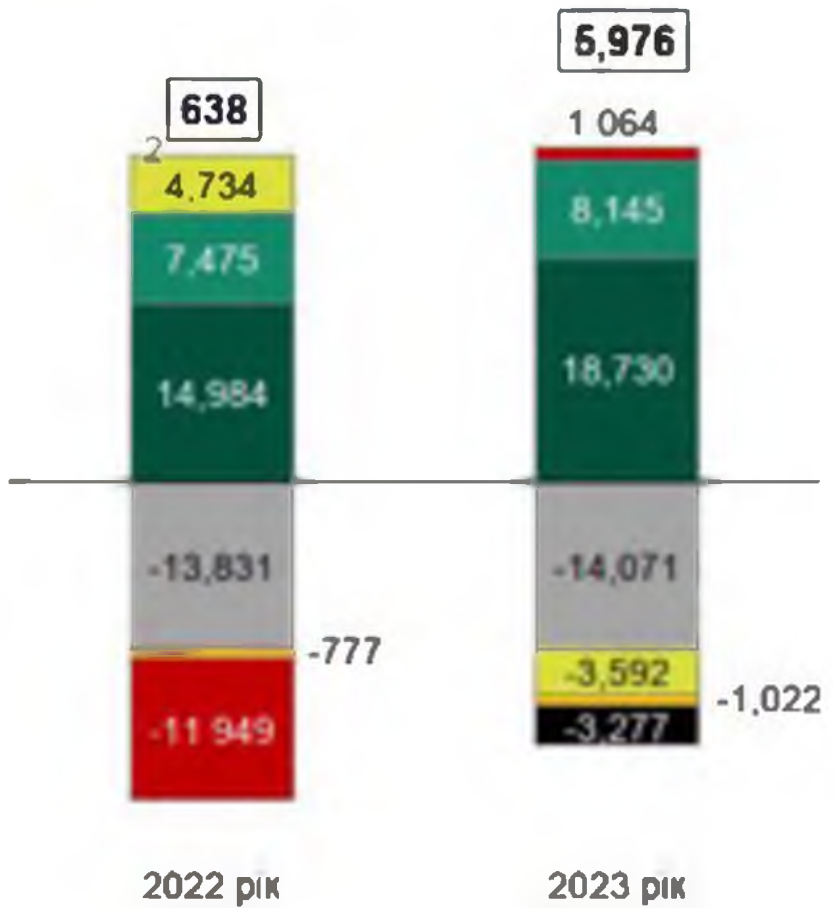
Таблиця

N з/п	Найменування банку	H1, тис. грн.	H2	H3	H7	H8	H9	H11	H12	Л13-1	Л13-2	LCR _{ВВ}	LCR _{ІВ}	NSFR
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
	АТ "Ощадбанк"	27 646 436	16.57	8.30	7.44	54.91	0.08	0.00	0.01	185.3198	0.0757	280.2822	314.6141	199.4815

У колонках 3 – 8, 11, 12 таблиці зазначаються значення економічних нормативів і лімітів відкритої валютної позиції станом на 01 число місяця, у колонках 9, 10 таблиці – середньозважені значення за місяць, у колонках 13, 14 таблиці – значення, розраховані за формулою середньоарифметичної величини коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR) за останні 30 календарних днів.

Структура фінансового результату у 2022-2023 рр.

млн грн.

- Витрати з податку на прибуток
- ФГВФО
- Операційні витрати (без ФГВФО)
- Чистий процентний дохід
- Витрати на ризик
- Переоцінки
- Чистий непроцентний дохід

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК
УКРАЇНИ

БАНКІВСЬКА ЛІЦЕНЗІЯ

№ 148 від 05 жовтня 2011 р.

ВИДАНА публічному акціонерному
(повна та скорочена назва банку)
товариству

"Державний ощадний банк України"

(АТ "Ощадбанк")

УНЕСЕНОМУ ДО ДЕРЖАВНОГО РЕЄСТРУ БАНКІВ

31 грудня 1991 р. ЗА НОМЕРОМ 4,

НА ПРАВО НАДАННЯ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ*,
ВИЗНАЧЕНИХ ЧАСТИНОЮ ТРЕТЬОЮ СТАТТІ 47
ЗАКОНУ УКРАЇНИ

"ПРО БАНКИ І БАНКІВСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ"

ЗАСТУПНИК ГОЛОВИ

І. В. Єоркін

00008

* Банківські послуги, які є валютними операціями, надаються на підставі генеральної ліцензії Національного банку України на здійснення валютних операцій.